

Vedno pomaganja delavcev na farmah v Arkansas Valley v Coloradu v minulem poletju in to jesen si kmetovalci pomagajo z Japonci, ki so bili valed vojne iz držav ob Pacifiku izgnani, in z Indijanci z mehiške indijske rezervacije. Gornje je slika iz omenjene doline, ko delavci nalagajo in odvažajo pridelke.

Herbert Morrison zavrnil kritike proti Angliji

SUMNICENJA IN OCITKE, DA JE ANGLESKA VLADA NEISKRENA V SVOJIH NAMENIH IN VOJNIH NAPORIH, SMATRA ANGLESKA JAVNOST ZA NEPRIJATELJSKO PROPAGANDO PROTI VELIKI BRITANiji IN NJENI VLADI

Ne samo nacijska propaganda, nego tudi mnogi taki v zavezniških deželah, posebno v Ameriki, ki so za poraz nacizma in za triumf zaveznikov, trdijo, da Anglija v sedanji vojni skuša le druge pošiljati zanjo po kostanj v ogenj.

Stara gesla
Nemška propaganda je v času, ko Francija še ni bila premagana, pripovedovala, da se je Anglija pripravljena boriti do zadnjega Francoza, in pozneje pa, da se bo vojskovala do zadnjega Rusa in zadnjega Američana.

V interesu nacijev je, da s tako propagando sejejo nezaupanje med zaveznički in zmedo v miselnosti ljudstev zavezniških dežel.

Vendar pa je med liberalnimi elementi po svetu utrjena misel, da se je Anglija le premnogokrat borila v svojo korist na tuje stroške in s tujimi močmi. Bila je imperialistična in se razvila v najjačjo pomorsko silo — slovela je za vladarico oceanov in si zgradila najprostranejši imperij, ki ga je svet še kdaj poznal.

Prelom s prošlostjo bi pomenil konec imperija

Gospodarski sistem Velike Britanije se je razvil na temelju imperializma. V Anglijo so dohajali parniki s surovinami in živili, in z zlatom, vračali pa so se z izgotovljenimi produkti na vse kraje sveta. Angleška trgovina je cvetela, dobički so prihajali v londonske banke in se kupičili, pa je tako postal London finančni center, s katerim se je posejevalo vladam, družbam in angleškim kapitalistom, ki so razvijali nove vire prirodnih bogastev v kolonijah in v od njih odvisnih deželah.

To stanje se je za Anglijo veliko spremenilo že v prejšnji vojni. V mednarodnih finan-

Napačna poročila in propaganda o stanju v sovražnih deželah

Lani in predlanskem so časopisi v Angliji in v tej deželi dan za dnem poročali o naraščajočem nezadovoljstvu nemškega ljudstva, o grozečem njegovem uporu proti Hitlerju, o silni nejevolji gospodin, ki stoji pred prodajalnami v procesijah ure in ure, in ko pridejo na vrsto, ne dobe stvari, ki jih bi rade kupile za družino.

O, in še nešteto takih stvari, iz katerih bi človek sklepal, da je bil tretji rajh že takrat na pragu razsula. Ker ni bil, so zaveznički opustili te vrste propagando proti njemu, a letos jo vrše enako o Italiji, le še v večjem zamahu. Poskušali so z njo že parkrat prej, prenehali in jo spet obtočili.

Tudi glede Japonske so se storile takoj ko je napadla Pearl Harbor v zavezniški propagandi slične zmete. S takimi poročili se v sovražnih deželah ne seje demoralizacije, pač pa med ljudstvom zavezniških deželah mnenje, da ni nikomur verjeti.

S propagando, ki pripoveduje, kako so sovražne dežele že na znotraj vse razruvane, in navdaja ljudi tukaj z upanjem, da se bodo kar same sebe ugonobile, ne pridemo v zmage.

Fašizem je treba priznati za to kar je, za ogromno politično, oboroženo in propagandno silo in ga poraziti s še večjo silo, ako ga hočemo odpraviti. Z napačnimi poročili in "apizarstvom" tega ne bomo dosegli.

PRESOJANJA DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

Dne 1. novembra so stopili v veljavo novi davki, ki bodo prinesli vladi dodatnih \$487.000.000 na leto, s prejšnjimi davčnimi zvišanji pa kakih sedem milijard več. A vlada pravi, da bo to še vse premalo in pripravlja ljudstvo na nova davčna bremena, ki bodo pomenila znatno znižanje življenjskega standarda med onimi milijoni ljudi, ki imajo najmanjše dohodka in so sorazmerno z imovitimi sloji z indirektnimi in direktnimi davki nabolj prizadeti.

V torek 2. novembra je imel marsikdo težko glavo tudi če ne pije drugega kakor vodo. Proletarec je šel v tisk prej predno je bil znan ves volilni izid. Komentiran bo v prihodnji številki. Volilna kampanja je bila izredno vroča. Demokraci so oglašali klic, da kdor glasuje zanje, pomaga Rooseveltu in njegovemu new dealu izmed vseh ameriških velikih listov. Do 7. dec. je bila Tribuna vodilno glasilo izolacionistov in taktike sporazuma z osiščem. Sedaj se dela, da je enako fanatično za zmago in vpije, da jo Rooseveltova administracija s svojo nesposobnostjo spravlja v nevarnost. Na drugi

nji zelo delovalo tudi proti Zidom. Sploh se je ščevalo vse, ki iz enega ali drugega vzroka mrze Roosevelta in sovražijo njegovo vnanjo politiko ter njegov boj proti fašizmu, da naj glasujejo proti "Rooseveltovim kandidatom".

V Illinoisu se je vršil silen volilni boj za mandat zveznega senatorja med demokratskim kandidatom Raymondom S. McKeoughom in sedanjim senatorjem C. Waylandom Brooksom. Ta tekma je bila ob enem borba za prestidž poglavarjev treh glavnih čikaških dnevnikov. McCormick, lastnik čikaške Tribune, je bil za republikanskega kandidata Brooksa in udarjal po demokratskem kandidatu brezobzirno. Tribune je eden najfanatičnejših sovražnikov Roosevelta in njegovega new deala izmed vseh ameriških velikih listov. Do 7. dec. je bila Tribuna vodilno glasilo izolacionistov in taktike sporazuma z osiščem. Sedaj se dela, da je enako fanatično za zmago in vpije, da jo Rooseveltova administracija s svojo nesposobnostjo spravlja v nevarnost. Na drugi

(Nadaljevanje na 5. strani.)

C. I. O. OB SVOJI PETI REDNI KONVENCIJI

Pred petimi leti je nastalo v tej deželi samostojno, ognjevitno gibanje, da se pomaga delavcem, ki so uposljeni v najtežjih delih za najslabše plače.

V ospredje tega gibanja se je postavil John L. Lewis, glavar UMWA, in je uspel.

"CIO je postala mogočna organizacija posebno po zaslugi unije preprogarjev. Na svoji peti redni konvenciji pa bo C. I. O. prvič brez zastopnikov svoje ustanovne pokroviteljice. John L. Lewis se je odločil za izstop in za uničenje CIO, ker mu ni sledil po navodilih.

Peta redna konvencija unij CIO se prične v ponedeljek 9. novembra v Bostonu, Mass.

Na nji bo vzlic ločitvi UMW iz CIO zastopanih okrog pet milijonov delavcev. Toda z izstopom unije preprogarjev bodo pogrešali svojo najbolj dinamično silo, in kdo naj jo nadomesti?

Gibanje za industrialni unionizem je stara stvar. V praksi ga je uveljavil John L. Lewis, čeprav so mu bila tla že kar pripravljena zanj. Lewis je kajpada dobil v teh naporih tudi ves kredit, in ga na konvenciji unije rudarjev minul mesec zavrgel z enostavno oznacbo, da se mu poteza ni posečila, da je CIO pravzaprav le nekaka oportunistična organizacija v povsem druge namene kot pa koristiti delavcem

kot takim, in pa da zaradi tega ne zasluži podpore drugih delavskih unij.

John L. Lewis je poudarjal, koliko denarja so prispevali delavci iz rogov, ki kopljejo premog, za organiziranje brezpravnih. Ni pretiraval, kajti iz blagajne UMW se je plačevalo nič koliko organizatorjev, dobrih in slabih.

Na svoji zadnji konvenciji minul mesec je AFL v Torontu, Kanada, skušala otemniti vse konkurenčno unijsko gibanje, kar pa ji je John L. Lewis preprečil s tem, da je baš takrat sklical konvencijo UMW in ji dal s svojimi političnimi potezami tolikšen zamah, da ji zborovanje, Ameriške delavske

Prosvetna matica za Ill.-Wis. pošlje delegata na slov. narodni kongres

Konferenca zastopnikov organizacij Prosvetne matice za okrožje Illinois in Wisconsin, ki se je vršila v nedeljo 1. novembra v Waukeganu je bila zelo zanimiva bodisi v poročilih kot v razpravah. Tajnik A. Garden je poročal o delu in drugem glede krajevne organizacije od prejšnje do te seje. Chas. Pogorelec o naših publikacijah in zvezi, zastopniki društev o njihovih aktivnostih, Frank Puncer o situaciji v Wisconsinu z ozirom na minulo volilno kampanjo in socialistično stranko, Frank Zaitz o položaju našega naroda in priprav za sklicanje slovenskega narodnega kongresa, v razpravi pa so imeli daljše govore Luis Beniger, Frank Alesh, Joško Oven, Garden in drugi, kar bo razvidno iz zapisnika, ki ga je pisala Angela Zaitz. Predsedoval je Martin Judnich.

Navzoči so sklenili, da se na SNK pošlje delegata in izvoljen je bil Anton Garden, Angela Zaitz pa za namestnico.

Zastopanih je bilo okrog 30 društev, klubov, kulturnih in gospodarskih ustanov, in navzočih je bilo nekaj nad 30 zastopnikov in gostov.

Tajnik krajevne organizacije je Anton Garden.

Priprave za koncert k Savini 25-letnici

Odbor pevskega zbora Sava, ki bo praznovala v nedeljo 29. novembra svoj srebrni jubilej, pravi, da se priprave za njen koncert dobro razvijajo in bo predvajan ob tej priliki sijajen program.

Zed. države obvarovale Avstralijo pred Japonsko

V svojem predavanju v Pittsburghu je kapitan Leland P. Lovette dejal, da bi bila Avstralija sedaj že pod Japonci, ako se bi Zed. državam ne posrečilo pošiljati tja potrebščin in svoje čete, ki morajo po sedem tisoč milj dolgi poti, predno so na cilju.

Ves promet po nji ščiti in spremlja ameriška bojna mornarica.

Socialist dr. Ludwig Czech umrl

Dne 30. oktobra so poročali iz Londona, da je svetovno znani social-demokratski voditelj dr. Ludwig Czech umrl v koncentracijski kempu v Nemčiji. Bil je star 72 let. V bivši čehoslovaški republiki je bil minister za socialno skrbstvo in voditelj nemške social-demokratske stranke na čehoslovaškem. Po padcu republike so ga gestapovci poslali v jetniški tabor za Zide, kjer je prebil svoje zadnje dni življenja.

Nekaj o demokraciji v naših južnih državah

Ameriški črnici v boju za svoje ustavne pravice. — Dolgoletna prizadevanja za odpravo volilnega davka v južnih državah

Ze leta in leta so ameriški socialisti in drugi napredni ljudje v tej deželi opozarjali na krivico, ki se godi Američanom temne kot bele polti, ako so reveži.

V osmih državah na jugu imajo namreč pravico voliti samo oni, ki plačujejo takozvani volilni davek: imenujejo ga "poll tax".

Namen južnjaške purgarije in veleposestnikov je držati zamorce proč od volišč. Enako tudi belopoltni reveže. Zato so naložili davek na volilno pravico. Ako ga plačaš, jo imaš, če ne, si brez nje.

Ponekod so črnpoltni prebivalci v večini in belopoltna gospoda se boji, da se bi morda nekega dne zdramili in glasovali za svoje ljudi. Tako pa, dasi je v tej deželi nad 13 milijonov črncev, so v zakonodajah brez zastopstva. Edino v Chicagu so izvolili enega kongresnika, tu pa tam imajo kaklega aldermana, menda par poslancev v legislaturah, a v južnih državah so brez reprezentacije, čeprav imajo v kakem okraju še tolikšno večino.

Takozvani poll tax se zdi nizek. Znaša od enega do tri dolarje na leto. Toda če ga ne plačuješ, se ti vsota nabira, in v eni državi na primer zneso po nekaj letih neplačanega volilnega davka že \$30. Kdo neki izmed črncev in drugih revežev pa ima toliko, da bi mogel plačati \$30, ali pa magari za začetek le \$3 samo zato, da bi smel glasovati za tega ali onega, katerih reveži niti ne poznajo in se ne brigajo zanje.

Sedaj pa, ko smo za štiri svobodščine vsepovsod je mnogim šinilo v glavo kaj pa če bi začeli kar doma praktirati, kar drugim obljublamo?

In tako se je po mnogih letih socialističnega prizadevanja našla vsled sedanjih razmer in ameriških obljub drugim narodom skupina, ki je v zbornici porinila zahtevo za odpravo volilnega davka v katerikoli državi ameriške unije.

V kongresu je že dostikrat kak poslanec predlagal zakonski osnutek za prepoved volilnega davka. Vsak tak predlog je šel pred merodajen odsek, kjer je obležal na polici in ostal v pozabljenju. A letošnjo jesen se je nekaj poslancev zavzelo nabirati podpise med poslanci, z zahtevo, da mora eden tskih predlogov biti predložen, neglede kaj smatra o nje-mu veleposestnikov je držati zamorce proč od volišč. Enako tudi belopoltni reveže. Zato so naložili davek na volilno pravico. Ako ga plačaš, jo imaš, če ne, si brez nje.

Le malo ljudi v tej deželi se zanima za dejstvo, da je nad deset milijonov državljanov brez volilne pravice. Vseh teh deset milijonov je v osmih državah na jugu, ki so: Virginia, Tennessee, Arkansas, Texas, Mississippi, Alabama, Georgia in South Carolina.

Zed. države imajo ustavo in v nji je med drugim dodatek k nji, ki prepoveduje posameznim državam zabranjevati volilno pravico komurkoli, razen zločincem.

Rekli smo že prej v tem članku, da je navidezno davek na volilno pravico nizek. Tako se zdi ljudem v onih državah, kjer ga ni treba plačevati.

A iz statistike v omenjenih osmih državah je razvidno, da ga je črnec in drugim bednim ljudem (belokožcem), ki so dnuarji na plantažah in pa enim, ki jih označujemo s "Sharecroppers", nemogoče plačevati. Ti ljudje večinoma niso plačevani v denarju, ampak dobe za svoje delo nekaj pridelka, ali pa nakaznice, s katerih je določena vsota, s kateri si smejo kupiti potrebščin. Celo podatki zvezne vlade pravijo, da veliko teh ljudi

Proletarec napredoval v zadnjih par mesecih za nad 150 naročnikov

Chas. Pogorelec je v poročilu o Prosvetni matici, JSZ, o prihodnjem letniku Am. druž. koledarja itd. na konferenci v nedeljo 1. novembra v Waukeganu omenil, da je Proletarec v zadnjih nekaj mesecih povečal število svojih naročnikov z nad 150 novimi.

Toliko jih ima namreč sedaj več kot v prejšnji polovici leta.

Ta napredek se v številu ne glasi impozantno, toda je vendarle napredek, in poročati o napredovanju je veliko bolj vzpodbudno kakor o nazadovanju.

Omenjena ugotovitev ne pomeni, da smo dobili v tem času samo 150 novih naročnikov, ampak to, da jih imamo vzlic odbitka onih, ki naročnine niso obnovili in so bili črtani, še vseeno 150 več nego smo jih imeli.

Veliko je k temu pripomogel Anton Zornik, ki je bil nekaj časa na agitaciji za list po Ohio in par drugih krajih, in enako drugi naši aktivni zastopniki.

Izkaz naročnin, ki so jih poslali v zadnjih 4 tednih zastopniki, je objavljen v tej številki. Izkaže 40 naročnin več, kakor prejšnji izkaz.

Priznanje vsem, ki se trudijo pri tem delu in skrbe, da ta list more izhajati.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00. Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpogosteje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zaitz
Business Manager: Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00. Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Petindvajsetletnica Sovjetske Unije

Do lanske zime je bil Hitler prepričan, da Sovjetska unija ne bo praznovala svoje petindvajsetletnice v Moskvi in Leningradu. Bil je uverjen, da je sploh praznovala ne bo, ker bo prej poražena in razpade, on pa pride triumfalno v Moskvo in oznanj, da je svet rešen barbarške Rusije in njenega komunizma.

Tako zelo je bil prepričan v to, da je že lansko jesen v svojem govoru ugotovil nemškemu ljudstvu in svetu, da je rdeča armada tepena do kraja in se nikdar več ne obnovi.

Njegov sen se ni uresničil. Rdeča armada ni bila tepena in Sovjetska unija bo letošnjega 7. novembra svečano praznovala 25-letnico svojega obstoja. Praznovala jo bo v znamenju vojne, kakršne v tolikšnem obsegu in v tako ogromnih bitkah še ni bilo na svetu.

Rusija je v tej vojni doživela velike izgube. Polovico njene ozemlja v Evropi je zasedel sovražnik. Izgubila je veliko industrije in rudnikov. Njena ogromna žitnica, Ukrajina, je pod vlado nacijskega terorja. Izgubila je okrog pet milijonov mož, ali več, kot šteje vsa ameriška armada, ki ima po uradni izjavi sedaj štiri in pol milijona mož. Predstavite si, kako ogromna izguba bi bila, če bi vse to moštvo padlo, pa lahko razumete, kako velikanske so žrtve Sovjetske unije v petnajstih mesecih njene vojne z Nemčijo, Italijo, Finsko, Rumunijo, Madžarsko in z drugimi Hitlerjevimi sateliti v Evropi.

Ni pa premagana. In dasi je Hitler lansko jesen zagotovil svetu, da je rdeča armada zdrobljena in ne bo nikdar več še komu nevarna, je na fronti nezlomljena — je mogočen jez, preko katerega nacijska oborožena sila nikakor ne more.

Zrtve v vojnah niso samo na eni strani. Tudi Nemci in njihni zavezniki so izgubili na ruskih bojiščih kakih pet milijonov mož. In vojna ni še končana.

Navadnega nemškega človeka, ki je lansko jesen resno verjel, da je Rusija poražena in da ostanki njenih čet beže v Urale, je začelo skrbeti za bodočnost svoje dežele. Mislil je, da bo tretji rajh že letos dobil iz Ukrajine in drugih okupiranih krajev Sovjetske unije kruha in mesa v izobilju, pa dobiva od tam le imena ubitih in ranjenih nemških vojakov. Sedaj tudi navaden nemški človek ve, da se je Hitler lani motil v svojih prerokovanjih in trditvah in se usodno ukanil. Tudi navaden nemški človek sedaj vidi, da je sovjetska armada ne samo sposobna za obrambo, nego tudi za udar — za ofenzive in da bo nemški vojak moral prebiti tudi to zimo na ruski fronti. In zima v Rusiji je res zima.

V Rusiji niso nemške armade nikoli podcenjevali. Vedo, da je ni boljše opremljene in izveščane, kakor je nemška, in da je navdušena ter zvesta svojemu firerju. To vedo tudi drugod. Zato se čudijo Nemci in mnogi v drugih deželah, kako se je moglo dogoditi, da se je Hitlerjev "blitzkrieg" v invazijo v Rusijo tako ponesrečil. Čudijo pa se zato, ker so podcenjevali sovjetsko armado. Domnevali so, da je sovjetski vojak neokreten, slabo izveščan in njegova oprema ter orožje pa veliko slabše kakor nemško. In smatrali so, da se sovjetski vojak ne bo boril navdušeno, kakor se nemški.

Motili so se v vseh ozirih. Sovjetski vojak se bori fanatično za svojo deželo. Vzlic nemški mehanizirani vojni sili je vzdržal in je prepričan, da bo zmaga njegova.

V petindvajsetih letih Sovjetske unije se je v njenem razvoju zgodilo in izvršilo marsikaj, s čemer delavci v demokratičnih deželah niso soglašali in marsikaj tudi ostro obsojali, po sebnosti se taktiko kominterne, ki je ustvarila med delavstvom po svetu ogromen bratomorni boj in mu s tem povzročila neizmerno škodo. Njeni voditelji so bili pozneje v raznih procesih v Moskvi sicer večinoma obsojeni v smrt, toda ne radi teh zločinov. Kapitalistični sloji in aristokracija pa so Rusijo sovražili in si prizadevali, da jo na kak način uničijo ali šaj ograde.

Tudi pakt s Hitlerjem smo ji jako zamerili. Saj so še celo komunisti nekaj dni strmeli nad njim in mnogi v protest izstopili. A drugi komunisti so po nekaj dneh razumeli navodilo kominterne, da je to "imperialistična vojna" in začeli s propagando najbolj proti Angliji in predsedniku Rooseveltu. Tudi ako se more pakt s Hitlerjem za Rusijo zgodovinsko opravičiti, se kampanje komunistov proti Angliji in predsedniku Rooseveltu, ki so jo vodili do dneva nemškega vpada na sovjetsko ozemlje, nikakor ne more.

Toda to je bilo. Sedaj je Rusija, hočeš nočeš na zavezniški strani in glavna sila, ki je spoprijeta s skoro vso nacijsko armado. Ljudstva okupiranih dežel v Evropi upajo v Rusijo in ji žele popolno zmago.

Enako tudi delavstvo v vseh deželah, razen v fašističnih. V Sovjetski uniji pa žele od zaveznikov več pomoči in razumevanja njenega ustroja in problemov. In res — svet čezdalje boljše pozna, kajti prej jo je motril večinoma le skozi sovražna

"ZA KONGRES ALI PROTI"

Josip Zalar, gl. tajnik KSKJ, odgovoril na sumničjenja in namigavanja nasprotnikov slovenskega narodnega kongresa, predvsem Antonu Grdini

O slovenskem narodnem kongresu, ki bo 5. in 6. dec. v Clevelandu, so nastala nesoglasja in pa odprta nasprotovanja, ki so dobila prostor v Ameriški domovini in Amerikanskem Slovincu. Vzrok temu bržkone bo to, da sklicatelji niso teh faktorjev pravočasno pridobili za stvar, in pa stari predsodki, osebna nasprotstva in fanatizem.

V Am. Slovincu z dne 24. oktobra je A. Grdina iz Clevelanda pohvalil urednika Am. Domovine Jamesa Debeveca, "ker je navedel tehnične razloge, da kongresa v tem času ni potreba."

Dalje piše A. Grdina o "nastavljenih limanicah" in vzklika: "Katoličani, bodite previdni!"

Potavil se jim je za predstavnika in pravi v istem dopisu:

"Pišem v imenu katoličanov, kateri imamo opravičeno svoje pomisleke, svoje pravice in zahteve. Bili smo že večkrat izigrani in potegnjeni. Zato pa sedaj ne bomo ili na nobene limanice... Obljube, da se vabi vse, prav vse, so brez pomena. Vemo to, da se je ta akcija začela sibižnim potom in da se je prezrlo katoličane. Ako se sedaj pridobi par teh, je to samo posek v oči drugim, da bi se s tem ujelo še druge katoličane..."

Zatem Grdina argumentira, de četudi so povabljeni vsa društva, vse druge slovenske organizacije, kakršnekoli so, nabožne, posvetne, kulturne itd., to še vseeno ne bo pravo zastopstvo naroda in ugotavlja:

"Saj ne potrebujemo armade za kongres, ampak potrebujemo pa mož. Armada za kongres je le tam potrebna, kjer pridejo na kongres ljudje z namenom, da zapletejo zanjke za svoje stranke, ki bi potem služile njim, kakor se je to zgodilo z milijon-dolarim skladom v zadnji svetovni vojni..."

"Moč katoličanov našega rodu je v naših slovenskih farah širou Amerike. Ako se ta moč ne upošteva, je to znamenje, da se za katoličane ne mara in da za inteligenco (?) ni prostora v tem kongresu... Društveni uradniki in uradniki organizacij niso nobena izjema, da bi bili prvi in bolj upravičeni zastopati narod in v njegovem imenu odločati ali delati kakšne sklepe, kakor bi to mogli napraviti naši duhovniki... Uradniki naših organizacij so bili izvoljeni za organizacije, ki lahko kaj vedo ali pa nič o tem, kar bo naloga kongresa..."

To je kajne očitek odbornikom katoliških organizacij, ki pri stvari sodelujejo, da bi to ne smela biti njihna naloga, ker to so stvari, o katerih bi duhovniki najlaglje in najmoindrejše ravnali, ne pa kaksi od-

borniki, "ki lahko kaj vedo, ali pa nič."

Amerikanski Slovinc z dne 29. oktobra ima uvodnik, ki je po vsebini sličen kakor dopis A. Grdine. Citiramo iz njega par stavkov:

"Pri pomočni akciji so stopile v ospredje naše podporne organizacije. Hvalevreden korak. Pri dobrodelnosti lahko vsak sodeluje in pomaga, ne glede kake stranke je... Pri politični akciji je pa zadeva čisto drugačna. Tu ne gre več, da lažnega iz usmiljenja ali kakšnegakoli osira že nasitim."

Kakor hitro gledamo na politiko, smo takoj tekmeči in je škoda vsako govorenje o toleantnosti. V politični akciji bo tekma, pa če se je še tako branimo. Morda se je bomo ubranili danes, jutri bo ponovno pred našim pragom. Sami sebe goljufamo, če mislimo, da bomo lepo složno vsilili tudi v politični akciji. Glejte, saj se je že le kosaj objava vabila za kongres na papirju posušila, pa se že oglašajo. K temu bodo prispevali še vsi razni mogoči dogodki doma in v mednarodni politiki. Ta list, ta organizacija, ta in oni se bodo opredeljevali za to in ono stran in hodili bodo s izvajajočimi političnimi krivci na klubskih med nami, kakor razboristi fantje na kakšnem žeganju. Pa bomo lepo složni? Poskušajmo lahko, ampak to je vse kar moremo in vse kar bomo dosegli."

Kakor Grdina, tudi ta uvodnik v A. S. prikrito prijema odbornike katoliških podpor-nih organizacij, češ, saj imate vendar zadosti dela v svojih uradih, čemu se pritikati še v politične akcije, o katerih ničesar ne veste. Stavek o tem se v istem uvodniku v A. S. glasi:

"Pri teh pomislekih je pa važno tudi za naše podporne organizacije, da njih vodstva pomislijo in sicer, ali bo vmešavanje v politične akcije to dobro za nje? Glejmo trezno in premišljeno na stvar. V naših organizacijah imamo mnogo ljudi, ki so vseh mogočih prepričan. Kakšna bo mednarodna politika, danes čez eno leto, ali pa mogoče še prej, ne more danes nihče predvidevati. Slej ko prej bomo imeli še vse vrste kolobocije in razne kombinacije na dnevnem redu in ljudje se bomo opredeljevali, eden zato, drugi zato. Odbori bodo lahko mirili, ampak prepira ne bodo mogli eliminirati, ker bodo izpostavljeni z gotovimi načelnimi spornicami v politični akciji in to bo najmanj koristno za katerokoli organizacijo, če bi radi tega nastali tranjni prepiri. Ali se sploča za podporne organizacije, da riskirajo v tak namen?"

Ena izmed postrani izrečenih zahtev A. S. je v istem članku sledeča:

"Osebe, ki so strankarsko kompromitirane v naši javnosti se naj drže proč od vodstva, da ne bo prilike za nobene predsodke. Ako take osebe žele sodelovati, je vse prav, ampak naj stoji v ozadiju in pomagajo. Na vodstvo v ospredje pa izbrati ljudi,

očala. Svet je videl, da je Sovjetska unija sila, ki ji niti Hitlerjev Samson ne more streti. Vsa Evropa mu služi, vsa Evropa dela za Nemčijo, prostovoljno ali pa primorano. Toda zaman: sovjetska armada fronto drži, se brani in napada.

Hitler je bil uverjen, da bo lanskega 7. novembra govoril v Moskvi in tam proslavil nemško zmago. Pa je moral ostati v Berlinu, kjer je varno zanj. Tudi letos ga ne bo v Moskvo, nego bo v nji govoril na slavnosti 25-letnice Sovjetske unije Josip Stalim, ne kot premier poražene dežele, nego kot predstavnik ljudstva, ki se fašističnim vpadom uspešno upira in izerpava nacijsko armado in njen tretji rajh bolj in hitreje kot katerakoli druga dežela, ki je v vojni z osiščem.

Letošnji 7. november v Sovjetski uniji sicer ne bo praznik kot navadno razumemo to besedo, kajti tovarne, rudniki itd. bodo obratovali neprekinjeno tudi 7. novembra. Sovjetsko delavstvo bo posvetilo tudi ta dan delu, v veri, da pridejo prazniki in oddih, ko bo obračun s fašizmom do kraja napravljen.

Da so mogli farmerji v Ameriki to jesen pripraviti pridelke, je poljedelski oddelek zvezne vlade speliral na oblasti v mestih, saj jim poljejejo na pomoč dijake in dijakinje, bančne in druge klerke in kdor koli drugi more pomagati, da bi pridelki ne segnili na poljih. Mnogo sadežev vzlic temu naporu ni bilo mogoče pobrati in so ostali na njivah in v vrtovih. Gornje je slika iz države New York.

JOSKO OVEN:

RAZGOVORI

Kongresne volitve in ves kampanjski dirndaj je za nami. Ponovile so se v njemu vse stare šege in običaji. Gotove reči se modernizirajo ali pa kako drugače spremene svoje lice—all kandidati v politične službe n'kadr. Odpreš buržavni list in "presto", vidiš kandidata naslikanega sredi svoje družine. Zena, mati, stari oče, otroci in vnuki, vse je lepo razpodeljeno na sliki. In prav sredi slike stoji, časih pa sedi kandidat. Je zelo efektivno. Poleg slike je biografija njegove družine in opis njegovega življenja. Kaj bo ta kandidat napravil, kako je pošten in kako kristalno je njegovo politično prepričanje, to je menda že vsakemu znano. Vse to skoro gotovo čita samo kandidat.

Da slike vlečejo, je resnica. Poznam dobrega prijatelja, kateri kupuje magazine samo radi slik. Člankov v njih nikdar ne čita. Slike, katere se se sedaj zelo dobro spominjam, je stara fotografija mojega strica, kateri že davno počiva v grobu. Na nji stoji moj stric poleg male mize, pogrnjene s ptom, v ozadiju je velik šop rož. Stric stoji raven kot sveča, oči uprte v daljavo, levo roko naslonjeno na mizo in v desni pa vrček pive. Slika je bila vzeta v Trbovljah.

Novice

Silne bitke na Guadalcanalu se nadaljujejo. Izgube so velike na obeh straneh. Tudi precej naših fantov je tam. V Afriki so zavezniki napadli Rommelove postojanke. Ko to pišem še ne ve kakšen bo rezultat. Stalingrad, ta nezavzetni Stalingrad še vedno stoji — in nemški marš proti Kavkazov gre po polzevo. Prošli teden so bili veliki zavezniški napadi na mesta v severni Italiji. Poročevalci pišejo, da ko sta kralj in kraljica obiskala po bombnem napadu Genova, so jih meščani pozdravili s klici: "Mi hočemo mir!" Ali italijanski kraljiček, kot njegov tovariš Mussolini, imata danes zelo malo besede v Italiji. Himmler, Hitler in nemški gestapo so pravi gospodarji Italije.

Čitaš novice: Sto deset tisoč otrok je umrlo na Grškem za lakoto od kar je okupirana. To se strašne številke. Kako bo to zimo po ostali Evropi? 3. Politična akcija ameriških Slovincov. Na omenjeni seji odbora pomožne akcije se je sklenilo pismeno vprašati razne osebe za sodelovanje in za sprejem v odbore k prej navedenim trem točkam, in pa proglasiti, da imajo pravico in so vabljeni priti na kongres vsi odborniki podpor-nih organizacij ter da ima vsako društvo in klub pravico poslati zastopnika. Predsednik pomožne akcije Vinc. Cainkar pa je bil pooblaščen pismeno naprositi in povabiti določene posameznike na sodelovanje in v odbore, v katerih bi delovali in pomagali k uspehu kongresa.

Po tem uvodu, ki ga tu, kot že rečeno, podajamo v izčrpk, je Jos. Zalar poslal tisku tudi pismo, ki ga je sestavil in

Na dolgi poti

(Nadaljevanje o kitajski rdeči armadi.)

Po srečnem prehodu čez reko Tatu je rdeča armada začela pohod proti zapadnem Sehvau. Tu ni bil Kai-šek tako močan kot je bi na vzhodni strani. Ali vseeno so imeli pred seboj več kot dva tisoč milj dolgo pot, katera se je raztegala čez močvirja, prerije, gozdove in gorovja. Severno od reke Tatu so morali splezati več kot 16,000 čevljev visoko v gorovje, kjer je na stotine slabo oblačeni vojakov umrlo radi mraza in vsled nenavajenja

take višine in zime. Čeprav je bilo meseca junija, so bili vsi gorski prelazi v zametih. Ali še težja je bila pot navzdol. En armadni zbor je izgubil dve tretjini svojih živali. Končno, julija meseca leta 1935, so srečno dospeli v severno zapadni Sehvau, kjer so se združili z ostalimi sovjetskimi armadami. Od 90,000 oboroženih mož, kateri so devet mesecev prej zapustili Kiangsi, jih je ostalo nekaj nad 45,000. Odločili so se za dolg odpočitek.

V par mesecih je njih armada zopet narasla na 100,000 mož. Nato so se pet razdelili. Južne armade so odšle proti zapadu, ostali so pa sklenili, da ostanejo še nadalje v Sehvau.

Pot te južne armade, takozvane osme armade, kateri je poveljeval Ču Teh, ni bila lahka. Najtežja je bila menda pot skozi močvirne prerije. Tiscje živali in ljudi je bilo izgubljenih. Deževalo je dan za dnevom in noči so bile mrzle. Bolezni, slaba hrana ter večni boji z belimi so jih še bolj oslabili. Ko so 20. oktobra leta 1935, dospeli v severni Sehsi ravnino pod veliki zid in to ob obletnici njih odhoda iz Kiangsija, so šteli še 20,000 mož. Ali zmaga je bila njihova.

Kot piše Edgar Snow v "Red Star Over China", je bila ta njihova pot precej impresivna. Od 368 dni na potu so porabili 235 dni na dnevnem pohodu in osemnajst pa ponoči. Od sto dni počitka, od katerih je bilo precej porabljenih v bojih, je bilo 57 dni oddeljenih v severo-zapadnem Sehvau. Ostalo jim je torej samo 44 dni počitka za 5,000 milj poti. To je en dnevni odmor na 114 milj poti. Dnevno so prehodili okrog 24 milj, kar je veliko, če se pomisli na velikost armade in na težkoče ter ovire na poti.

Vsega skupaj so sovjetske armade prešle osemnajst gorovij, pet od teh pokritih z večnim snegom. Prebrodili so 24 rek. Prešli so skozi 12 dežel in okupirali 62 mest. Na poti so zdrobili vse armade, katere so se jim postavile nasproti pod poveljstvom raznih provincialnih vojskih mogotcev. Ob enem so premagali in ušli vsem kombinacijam in manevrom Kai-šekovih armad. Snow pravi: "Nemogoče je zanikati ogromnost te poti. Č'ang Čeng jo imenujejo. V Aziji so jo nadkrilili samo Mongoli. Ali v zadnjih treh stoletjih ni bilo ničesar temu podobnega. Hanibalova pot čez Alpe je bila navadna prazniška procesija v primeri s tem. Bolj podoben bi ji bil Napoleonov beg iz Moskve — to se pravi, po svoji težkoči".

Seve, ta dolga pot na severozapad je bil stratežni umik, ne pa demoralizirani beg kot je bil Napoleonov. Komunisti so srečno prišli na svoj cilj, ohranili svoje kadre, ter med potjo obdržali dolgo črto nepretrgane agitacijske kampa-

(Nadaljevanje na 4. strani.)

Tole mi ne gre v glavo?

Čemu dežele tako malo akrcb, da bi delavci bili zaposleni in zaslužili tudi v mirnem času, ne samo v vojnah? V Angliji n. pr. prete z zaporom vsakemu, ki se bi sedaj branil delati, če pa vojne ni, morajo pa pohajkovati vsled brezposelnosti.

POVESTNI DEL

MASKA

(Nadaljevanje.)

Vsak mesec je neselj tisočak v banko. Teh tisočakov se bo počasi nabralo kakih sto petdeset ali še več. Takrat bo lahko postavil vilo, okoli katere bo zelen vrt z rožnimi grmi in divjo trto. Ko bi imel človek tako vilo, bi se zgodilo lahko marsikaj, česar se ni mogoče jasno slutiti ali jasno opredeliti. Napačno bi bilo misliti, da je bil čuvstveno mrtev; čuvstva so le globoko spala v njem, saj bi ga drugače motila pri delu, kar pa bi ne bilo pametno. Spoštovanje do gospoda šefa je od leta do leta še raslo v njem. Gnev, ki se je hotel prve mesece zbuditi v njem, je kmalu potlačil v sebi. Šef se je polagoma izpreminjal v neko bajno silo, ki jo je bilo treba ceniti in ubogati, da, lahko bi rekli, da se je to spoštovanje spreminjalo v neke vrste ljubezen. Kadar je bil sluga zdoma, je včasih Jože Poglajen sam planil in šel kupiti cigarete za gospoda šefa čez cesto, dasi to ni bila njegova dolžnost; toda gospod šef se je znal potem tako ljubeznivo nasmehovati, da je čutil Jože Poglajen pri tem globoko zadovoljstvo. Smatral je Jerneja Prelca za izrednega človeka, saj je obdržal podjetje pri življenju in pri moči v času, ko se je zaradi krize zrušila cela vrsta drugih podjetij. In kolikor bolj je spoštoval gospoda šefa, toliko bolj oddaljena mu je bila gospa Justika. Zdal jo je vikal tudi v mislih. V splošnem je bil Jože Poglajen velik samotar in se je tako izogibal družbe, da so ga poznali, kjer so sploh vedeli zanj, samo po imenu. Le s staro gospodinjjo je včasih izmenjal nekaj besed, vsi drugi njegovi razgovori so bili službene narave. Po vsem tem ni čudno, da ga je pismo take vsebine tako presenetilo.

Nekdaj je Jože Poglajen z Justiko dostikrat plesal, vendar je sedaj v prvem hipu zavrgel misel, da bi se udeležil maskarade. Že medtem, ko bi se maskiral doma, bi mislila gospodinja, da se mu je zmešalo. Kaj bi šele rekli ljudje potem, ko bi bilo treba po polnočni sneti masko z obraza! Nato pa je začel premišljevat, kdo neki je preskrbel, da so mu poslali častno vstopnico, ki je ne prejme kar tako vsak. Kaj neki se skriva v ozadju — morda bi ne bilo prav, če bi to povabilo zavrgel. Začel se ga je polasčati nemir, ki je naraščal ves tisti dan in še ponoči. Ali je v ozadju kaka trgovska zadeva ali kaka ljubezenska pustolovščina? Spal je slabo in zjutraj se je odločil, da se bo maskerade udeležil.

Popoldne je stopil s skoraj slovesnim izrazom v banko. Uradnik se mu je prijazno nasmehnil: "Koliko bomo vložili danes, gospod Poglajen!" Uradnik je bil kar vidno presenečen, ko je Jože Poglajen počasi odkimal in s poudarkom odgovoril: "Danes dvignemo dva tisoč dinarjev." — "Kaj neki se mu je moralo pripetiti, da dviga denar. Najbrže mu je šinila v glavo kaka misel na ženitev," je pomislil uradnik medtem, ko je prijazno skladal stotake pred stranko. Drug drugemu sta se vljudno poklonila, nato je Poglajen odkorakal do trgovine in stopil vanjo

BOGOMIR MAGANA

s prav tako resnim obrazom kot prej v banko. Izza pulta mu je prihital nasproti prijazen, debelejši gospod, se globoko priklonil in vprašal s sladkorenim glasom: "S čim vam smem postreči, spoštovani gospod?" — Sedaj se je priklonil tudi Jože Poglajen, narkar se mu je zarisala na obraz težka zadrega. Kupovati kostum za pustno maskarado se mu je zdelo težka in kočljiva zadeva. Začel je: "Kot trgovcu vam je gotovo znano, da se vrši jutri v unionski dvorani elitni trgovski ples. Na ta ples sem povabljen tudi jaz, čeprav nisem trgovec — toda jaz, razumete..." "Da, da, da," je vzkliknil prodajalec, se začel vrteti krog njega in ga meriti z očmi od nog do glave. "Da, da, da, razumem, spoštovani gospod, v'bi radi prav lep kostumček za ples — seveda — bomo takoj preskrbeli — oprostite, da si vas dobro ogledam — bi rad dognal, kaj bi vam najbolj pristojalo — da, da, da — imate rjave kodre — obraz je nekoliko ozek — na njem so začrtane fine poteze — postava bolj visoka in vitka — oči so plave — seveda, kakor nalašč — oprostite, če vas še vprašam: vi imate šestinvajset let?" — "V šestintrideset let," je odgovoril Jože Poglajen z močnim poudarkom. "V šestintrideset? Oprostite! Kako le, da se more človek toliko zmotiti. Videti ste mlajši, oprostite! Menil sem namreč, da vam bi dobro pristojala oprava mladega viteza. Imam, gospod, prav lepo v zalogi." — Jože Poglajen je nagubančil čelo in odgovoril grenko: "Vendar ne mislite, da si bom nataknil šlem, čelado in oklep za ples, oprostite!" — "Ne, ne, ne, ne — kdo vendar naj bi šel na ples v čeladi in oklepu, za božjo voljo! Imam tako obleko, ki so jo nosili gospodje vitezi doma, doma, gospod, v krogu lepih mladih dam, ko so plesali in dvorili v družbi samih trubadurjev. Kako ste le mogli misliti, da bi vam nataknil čelado in oklep?" — Trgovec je zdrvel v ozadje in se vrnil z dolgo škatlo, ki jo je na pultu urno, vendar slovesno odprl: "Glejte to čepico, to žametasto čepico, ki bo visela nekoliko proti levi rami — dovolite, da vam jo pomerim — seveda vam krasno pristojala — in ta modri jopič z nabranimi rokavi v ramah — te zelene svilene hlače dokolenke — in te elegantne rdeče nogavice — prosim, jaz imam dober okus, vse vam bo prav lepo pristojalo. Samo čevlje, prosim, pomerite!" — Jože Poglajen je sedel na pručico, dvignil nogo, potegnil navaden čevljev z nje in si nataknil viteškega: "Prav mi je," je vzkliknil. Trgovec se je ves blažen nasmehnil. "Seveda je prav, saj sem kar naprej vedel. Vse skupaj je napravljeno kot nalašč za vas. Garantiram vam, da jih ne bo dosti, ki bi imeli tako eleganten kostum. Sedaj še enostavno črna maska na obraz, kakršno so nosili vitezi v Benetkah, ko so se vozili na skrivne sestanke k mladim gospem, he, he! Gospod, mislim, da bo radovednost naših dam, kaj se skriva pod to masko, kar neprekosljiva in da bo zadovoljna tista, ki se ji bo posrečilo

razmotati skrivnost." — Sedaj se je zadel kostum lep tudi Jožetu Poglajenu. Skrbelo ga je le, kolikšna bo cena. Toda cena je bila skoraj za polovico manjša, kakor si je predstavljal, in je bil zadovoljen, ko je odhajal s škatlo, zavito v sinjemodri papir, iz trgovine. Zadovoljen je bil tudi trgovec, ko se mu je po treh letih vendar le posrečilo prodati viteški kostum.

Unionska dvorana je bila že polna vrtečih se parov. Gospa Justika Prelčeva je sedela v ozadju dvorane v družbi svoje prijateljice gospe Anice Černigojeve. Oblečeni sta bili v svilene krinoline. Justika je imela zlatorumeno lasuljo, Anica črnorjavo. Črni svileni maski sta zakrivali oči in nos. Justika je bila že nekoliko debelejša, vendar je bilo njeno telo še vedno dovolj mikavno in zapeljivo, zlasti ker je poskrbela za to, da je bila bluzo dovolj globoko izrezana. Par je bil zanimiv in so se plesalci dosti vrteli krog njega. Justika in Anica sta postali kmalu utrujeni in sta sedli k mizi ter začeli odklanjati prošnje za ples. Moža sta odšla takoj v začetku zabave v stranski prostor k svoji moški družbi in sta tam pila žganje. Vedeli sta, da ju do konca zabave ne bo nazaj. "Po tem, kolikor mi je tvoj mož pripovedoval o njem, bi sodila, da Poglajena ne bo na ples kljub častni vstopnici, ki si mu jo preskrbela," je rekla Anica.

"Ako le količkaj slutiti, da bom tu pride prav gotovo," je odgovorila Justika. "Pomisli le, Anica, od kuha svojjo ljubezen kar naprej že trinajst let. Toliko let je že minilo od tiste najine stvari — hčerka mi bo kmalu dorasla za take veselice, Poglajen pa se še ni oženil; iiti ozrl se ni za katero drugo. Dobro pa vem, da ni docela brez življenja, a se vendar ne meni za ženske, čeprav letajo kot metulji vsepovsod. Kaj naj bo temu vzrok kot to, da še prva ljubezen ni minila."

"Ali mu misliš izročiti svojo hčerko," je vprašala Anica hudomušno. "Niti bi mi ne bilo žal, če bi mu jo izročila. Škoda, da je nekoliko prestar. Ni mi prijeto, da se ni oženil. Takrat sem mislila, da bo pozabil v enem letu ali še prej, pa ti kuha svojo nesrečo kar naprej." "Zdi se mi, Justika, da tudi ti nisi še popolnoma prekuhala svojega taktarnega doživljenja in da bi ti ne bilo neprijetno, če bi prišel in bi mu obvisela vsaj za eno uro okoli vratu."

"Mislim, Anica, da tudi tebi ni neprijetno, ko se srečata s Svetelom." Obe ženski sta bušile v smeh: "Kdo naj bi bil samo za pohištvo in okras doma! Človeku se že vse skupaj upira in bi rad zopet enkrat tako doživljal kot doživlja mlado dekle — in zate, Justika, bi tako doživljanje pomenilo še dosti več, saj še ni popolnoma ugasnila nekdanja podoba v tvoji sentimentalni duši. Le kako ga boš spoznala, če pride!"

"Na prvi pogled, saj ima tako značilno hojo. Vedno je privzdigoval noge nekoliko višje kot drugi. On me seveda najbrže ne bo spoznal in ga bom morala privabiti sama."

Tako sta kramljali še kake pol ure. Justika je postajala nemirna in ponovno ji je ušel pogled proti vходу. Končno je pričakala. Spoznala je Poglajena takoj in vzkliknila razigrano: "Anica, prišel je, glej ga!" Obe ženski sta se radovedno zagledali vanj.

(Dalje prihodnjic.)

Uspeh ameriške mornarice

Poveljstvo ameriške armade je poslalo po morjih na razna bojišča in v Anglijo do konca oktobra 600,000 mož. Niti eden izmed njih ni na teh potih izgubil življenja. To je triumf ameriške mornarice, ki jih je spremljala, je dejal dne 26. oktobra kapitan L. P. Lovette.

Na gornji sliki je ameriški vojak, ki se je vrnil z bojišča na Pacifiku, in mu je žena dala v naročje otroka, ki ga mož sedaj prvič vidi. Bil je rojen kmalu po njegovem odhodu v vojno.

Nekaj o demokraciji v naših južnih državah

(Nadaljevanje s 1. strani.)

nikoli ne vidi vsote \$10 v svoji roki, ker je nikdar ne dobe.

V omenjenih državah je povprečni letni dohodek za osebo \$307. Kako malo je to si lahko predstavite s tem, da je ta povprečnost izračunana na vse ljudi, torej tudi na bogataše in na srednje imovite sloje, ki so glavni užitarji.

Tisti stotisoči, ki bi morali plačati davek, predno bi smeli glasovati, pa so tako revni, da jim je dolar že premoženje. Imovitemu ni niti sto dolarjev nič, a revežu vsak nikel in dajm veliko pomeni, ako ga ima.

Dasi se imenujemo demokracija, je znano, da celo v večini onih držav, kjer ni nikakršnega volilnega davka, izbirajo kandidate takozvane politične mašine. Delavci in mali farmarji nimajo pri tem opraviti drugega got glasovati za enega izmed "slabih". Zato unije vodijo v volitvah agitacijo večinoma za onega, ki je izmed vseh "najmanj slab". Sicer tega ne povedo na ta način, nego označujejo take kandidate za prijatelje ljudstva. Ali za najboljše med dobrimi.

A v državah, v katerih je 10 milijonov ljudi brez volilne pravice, pa so skoro vsi kandidati toriji, to je, odločni pristaši izkoriščanja in pa sistema, ki jim omogoča držati delovno maso v popolnem podložništvu. Drug namen temu je bil kajpada to, da se črnecem vzlic osvoboditvi iz telesnega su-

ženstva onemogoči uporabiti dobljeno svobodo.

Cemu naj bi revni stotisoči v takih krajih plačevali davek zato, da bi lahko glasovali za tega ali onega torija? Tako so postali za volilno pravico brezbržni in na jugu imamo vsled tega samo eno stranko, demokratsko, in tu pa tam skuša za silo tekmovali z njo republikanska, a radikalne stranke ni tam nobene. Par let je tega, ko je bilo od policije in "vigilantov" ubitih par socialističnih agitatorjev. Nešteto organizatorjev, ki so vabili reveže v unije, pa je bilo prepeh, povaljanih v smoli in perju ter izgnanih iz kraja. Pod Rooseveltovo administracijo je tam postalo boljše saj kar se unij tice, a linčanja, pretepi in zatiranja se še vedno dogajajo.

Krivično je tudi to, da imajo omenjene južnjaške države pravico do toliko poslancev na vsak količnik volilnih upravičencev, kakor države, ki volilne pravice ne kratijo z davki. Na primer, države Mississippi, Alabama, Georgia in So. Carolina imajo okrog 9,300,000 prebivalcev. Upravljene so na podlagi tega števila do 32 poslancev v zvezni kongres. In v vseh štirih se je udeležilo zadnjih kongresnih volitev le 264 tisoč 419 volilcev, ali v vseh štirih državah manj kot pa se jih udeleži na severu v enem samem velikem mestu.

Primeru nam nudi tudi država Rhode Island. Ima samo 667,000 prebivalcev. Volil-

Na slovenskem narodnem kongresu potrebno zastopstvo vsega naroda

Krajevna organizacija Prosvetne matice za Illinois in Wisconsin je na svoji zadnji konferenci 1. novembra v Waukeganu sklenila, da apelira na vsa društva in druge organizacije, da izvolijo in pošljejo delegate na slovenski narodni kongres, ki se bo vršil v soboto in v nedeljo 5. in 6. decembra v Clevelandu.

To je potrebno prvič, ker je akcija, radi katere je kongres sklican več kakor važna za vse Slovence; drugič, ker bo kongres v stanju izvršiti svojo nalogo le, ako bo na njemu narod res dobro zastopan, in tretjič, ker je potrebno, da zastopniki dobe iz poročil in razprav na zboru potrebno znanje o tem kako naj se deluje in kako voditi akcijo za otmičev slovenskega naroda ne samo v splošnem, nego tudi v posameznih naselbinah.

Vemo, da so mnoga društva

v skrbeh zaradi stroškov. Z oddaljenih krajev bi bili za marsikatero previsoki. A največ naših društev in organizacij je v teritoriju, v katerem je treba plačati za vozno od enega do kakih petnajst dolarjev v oba kraja. Glede dnevnih jih nekatera dajejo le po \$3 do \$5, kar je malo, a razume se, da bo velika večina delegatov na tem kongresu morala nositi precejšen del potnih stroškov sama, kakor se je to delalo na slinih zborovanjih v prošlosti.

Krajevna organizacija Prosvetne matice za Illinois in Wisconsin iskreno priporoča vsem ameriškim Slovincem, da vzamejo ta kongres za resno zadevo, in da naj delujejo za čimvečjo reprezentacijo na njemu ter za njegov uspeh, in potem pa za nadaljevanje dela, kakršnega ima v načrtu po kongresu. — Odbor.

neja davka nima in glasuje lahko vsakdo, ki je polnoleten, neglede ali je milijonar, ali berar. Rhode Island ima pravico do dveh kongresnikov. V zadnjih kongresnih volitvah je bilo oddanih v tej državi 314,023 glasov, torej blizu sto tisoč glasov več, kakor v štirih-južnjaških torijskih državah, ki nalagajo volilec davek, in ki so v kongresu zastopane s dvaintridesetimi kongresniki! Ali se je potem čuditi, čemu toliko ljudi noče kričati kar tja vendar o demokraciji in "za" demokracijo kakršna je?

Ali je to demokracija, če ima v eni državi 314,023 volilcev pravico do samo dveh kongresnikov, 264,419 volilcev v štirih drugih državah ISTE ameriške Unije pa imajo v kongresu 32 poslancev?

Seveda, teh 32 torijev se ponauča z ustavno določbo, da zastopajo količnik državljanov, kakor je določen za vse druge države USA. A ne puste pa jim voliti! Oni jih ne zastopajo — drže jih v podložništvu protustavno.

Lahko bi kdo rekel, pa naj bi ljudje glasovali in plačali tisti davek! A tako govore le ljudje, ki ne vedo, kaj je beda, in kaj pomeni živeti v šupah in v gospodarskem suženjstvu.

Edino Zed. države v celoti lahko odpravijo, ta madež — ta zločin nad podjarmljenimi šele, kadar se dežela v celoti tudi potrudil, da jih izvleče iz bede in ignorance.

Število reči, ki se jih bo dobilo samo "na karte", se večja

Dne 28. nov. se bo dobilo kavo samo na karte in vsakdo nad 15 let star jo bo smel kupiti ne več kot en funt vsakih pet tednov. Druge reči, ki se sedaj dobe samo "na karte", so sladkor, poljedelski stroji in orodje, gorolin, avtomobili, avtni obroči, bicikli, pisalni stroji in čevlji iz gumija.

AGITATORJI NA DELU

Vse naročnine, ki jih pošljejo zastopniki in drugi agitatorji Proletarca, so štete na bazi polletnih naročin. Namreč agitator, ki pošlje eno celoletno, je zabeležen v tem seznamu s dvema polletnima.

Ime	Število
Anton Zornik, na agitaciji v Ohio in Penni	48
John Krehel, Cleveland, O.	46
Ludwig Yoxey, Pueblo, Colo.	24
John Jereb, Rock Springs, Wyo.	12
Frank Cvetan, Tire Hill, Pa.	11
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	10 1/2
Louis Barborich, Milwaukee, Wisconsin	10
Martin Judnich, No. Chicago, Ill.	8
Frank Zaitz, Chicago, Ill.	6
Luka Groser, Chicago, Ill.	4
Joseph Cvelbar, Sharon, Pa.	4
Max Martz, Buhl, Miss.	3
Kristina Podjavoriek, Milwaukee, Wis.	2
Frank Barbič, Cleveland, O.	2
Ant. Jankovich, Cleveland, O.	2
Joseph Oblak, Chicago, Ill.	2
Joseph F. Durn, Cleveland, O.	2
James Dekleva, Gowanda, N. Y.	2
Jennie Jerala, Moon Run, Pa.	2
Kathy Junko, Detroit, Mich.	1

Skupaj (4 tedne od 3. do 31. oktobra) 201 1/2 naročin, prejšnji izkaz (4 tedne) 161 naročnin.

Kadar želite kaj oglašati, spomnite se "Proletarca".

"ZA KONGRES ALI PROTI"

(Nadaljevanje z 2. strani.)

poslal povabljenec in urednikom Vincenc Cankar.

Zalar nato nadaljuje: Pri imenovanju članov v odbore se ni gledalo na versko ali politično prepričanje, nego na iskustva in na narodno zavestnost, in na to, da bodo v njih zastopane vse smeri.

Nato navaja, da so bili od V. Cankarja po naročilu odbora pomožne akcije povabljeni v določene odbore duhovniki J. Trunk, Kazimir Zakrajšek, pater Ambrožič, pater Urnkar, dolje John Germ, predsednik KSKJ, Mrs. Prislund, predsednica Slovenske ženske zveze, odbojnice iste organizacije urednica njenega glasila Albina Novak, tajnica Mrs. Erjavac, John Gornik od SDZ v Clevelandu, Louis Zeleznikar, Ivan Zerman, urednik Amerikanskega Slovenca John Jerič, urednik in lastnik Am. Domovine James Debevec, Ivan Zupan, urednik Glasila KSKJ, Wedic od Družbe sv. Družine, in več drugih.

Javno je, da hoče Jos. Zalar temi imeni kritikom pri Am. Slovincu in Am. domovini dokazati, da bo katoliška stran na kongresu močno zastopana in ni prezrta v nobenem oziru. Drugi, ki so bili vprašani, da sprejmejo odbore k omenjenim točkam kongresovega spreda, so Cankar, Molek, Vider, Kristan, Fr. Zaitz, Louis Adamič, Janko Rogel, Anton Kravenc, Anton Zbašnik, Terbovec, Šabec, Ermenc iz Milwaukeeja, urednik Glasila naroda Ignac Hude, Ivan Jontez, gl. tajnik ZSZ Yershin in drugi.

Zalar v svojem članku ugotavlja: "Imena onih, ki so bili naproseni, da v odborih za sestavo in pripravo resolucij pričajo, da je imel odbor pomožne akcije najboljši namen. To niso nikakršne limance. Kongres mora biti v resnici slovenski in nestranski."

Svoj članek zaključuje:

"Z dušo in telesom sem za tak kongres, zato apeliram na narodno mislečo Slovence, da idejo zanj podpro, da izvolijo delegate in da se kongresa udeležijo polnoštevno."

CANKARJEV GLASNIK

Oktohrska številka Cankarjevega glasnika, mesečnika za leposlovje in pouk, ima sledečo vsebino: Eibin Kristan: Novi red in Slovenci (uvodnik), Ivan Zorman: O srca naša (pesem), I. J.: Zakaj se borimo?, Ivan Molek: Zadeva našega muzeja, Ivan Zorman: Ladje bele, ladje bele (pesem v slovenski in angleščini), Milan Medvešek: O sodobni Rusiji, I. Miran: "Ljubljanska pokrajina" v plamenih, Ivan Jontez: V senci alpskih planin (nadaljevanje povesti), Ivan Molek: Našim "jugoslovenistom", "Zasledil podmornico, jo potopil." — Cankarjev glasnik stane tri dolarje na leto, posamezna številka pa 30c. Naslov: Cankarjev glasnik, 6411 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Epidemija v Bolgariji

Dne 1. novembra so v Bolgariji zaprli vse šole, ker je veliko otrok dobilo škrlatinko in se epidemija naglo širi.

Rojaki Slovenci!

Reliance Federal Savings & Loan Ass'n
v Chicago

posojuje denar na prve vknjižbe (First Mortgages) pod najugodnejšimi pogoji, in pred vsem, PO NAJNIZJIH OBRESTITIH na zapadni strani mesta Chicago.

Ako rabite posojilo, obrnite se na naš urad, kateri služi v popolno zadovoljstvo slovenskega naroda že nad 34 let.

Točna in poštena postrežba vam je pri našem podjetju zagotovljena.

Za Vašo naklonjenost se Vam priporoča

LEO JURJEVEC, Sr., predsednik

Reliance Federal Savings & Loan Ass'n
1904 West Cermak Road Phone Canal 7130

KONCERT SAVE

V NEDELJO 29. NOVEMBRA

ob 3. popoldne

V DVORANI S. N. P. J., CHICAGO.

FIN KONCERTNI SPORED. — OPERETA.

NASTOP GOSTUJOČIH ZBOROV.

VSTOPNINA 50 CENTOV.

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

V Rigi v Latviji je bila do sovjetske okupacije l. 1940 "kovačnica laži" proti Sovjetski uniji. Propagandnemu biroju proti nji je načeljal poročevalec čikaške Tribune Donald Day. Njegova poročila, ki so bila razširjena poleg v Tribuni v mnogih drugih listih tu in drugje, so bila Rusiji sovražna in njih tendenca je bila, da se jo pomaga uničiti. V času prve vojne med Finsko in Rusijo je šel Donald Day v Helsinkih na Finsko in od tam nadaljeval svoje delo do lanskega 7. decembra, ko so Zed. države in Sovjetska unija postale zaveznici. Zato je letos vetopil prostovoljno v finsko armado, da bo v vojni proti Rusiji lahko pomagal tudi dejansko, ne samo s propagando. Listi v Ameriki pa, v katere je pisal, seveda takih napadov več ne pričakujejo, vsaj ne v taki obliki, toda ni pa verjetno, da so svoje mnenje o Sovjetski uniji kaj spremenili in jim ni prav nič všeč, da je dočalaka 25-letnik. Ako bi bilo po njihovem, bi že davno razpadla.

Palandchev list Jugoslavija opozarja naročnike, naj ne čakajo predolgo za obnovo naročnine, ko jim poteče, ker oblast ne dovoljuje, da bi se pošiljalo list takim, ki ga ne plačajo. Omenja, da državni (poštni) uradniki pregledujejo pri vsakem listu, ali pa bodo pregledali seznam naročnikov, da vidijo, kako se uprava drži določbe poštnega zakona. Uprave smejo list pošiljati po pošti drugega razreda le upravičencem in naročnikom, ne pa drugim, ako ga ne plačajo. Smejo pa ga pošiljati zastopnik le po drugih poštah razredih, ki so dražji. Pri iztirjavanju potečenih naročnin imajo težave vsi listi. Proletarca obnavlja velika večina naročnikov zelo redno, a je tudi precej takih, ki se odzovejo le, ako jih obišče zastopnik.

Miha Krek je nedavno po radiu v Londonu znova poudaril, da bodo fašistični rablji in požigalci v Sloveniji, ki se kopljejo v krvi našega naroda, dobili za svoja zverstva najstrašnejšo kazen. In jo bodo res, če pridejo v pest ljudstvu, ki so ga mučili.

Papež je prepričan, da zavezniki zmagajo. To so izvedeli v Londonu iz popolnoma zanesljivega vira". Papež smatra, da je za zgraditev miru neobhodno potrebno osiše do kraja premagati. Vest iz Londona pravi, da so tudi to izvedeli popolnoma iz verodostojnega vira. Predsednik Roosevelt bo že vedel, če je to res,

ker se je vrnil iz Rima njegov zastopnik pri papežu Myron Taylor. Čudno je to, čemu je bil vse dosedaj papež tako "vztrajno" nevtralen, toda ne v prid zaveznikov? Morda je le čakal, da vidi, na kateri strani bo zmaga? Nekako neverjetno se sliši, da je tudi on kar naenkrat postal nasprotnik osiše, kateremu je v Spaniji v civilni vojni odprto pomagal. Pa ne bo čudno, ker se črna Vatikan prilagodi vsaki situaciji. Če se sedaj celo kralji pričelajo za bojevnike demokracije, čemu bi tega prav tako ne storil papež?

Macka iz žaklja je spustilo isto poročilo, datirano iz Londona dne 31. oktobra, s stavkom, da je Taylor na obisku v Rimu izvedel, da se bi moglo Italijo pridobiti za umik iz vojne, ako ji zavezniki zagotove z njo boljše ravnanje kot pa obej Nemčiji. To pojasni vse. Italija kupčuje z zavezništvom in z mirom, kakor je v prejšnji vojni. Hitler je vedel, čemu je poslal svoj gestapo in čete v Italijo. Tudi zadnjič ni bila Italija v vojni zaradi verovanja v Wilsonovih 14 točk, nego ker so ji zavezniki obljubili (na tuje stroške) več zemlje, kot pa so ga ji mogle obetati njuni zavezniki Nemčija in Avstro-Ogrska.

Tudi portugalski premier in diktator Antonio Oscar de Fragosa Carmona sedaj veruje, da zavezniki zmagajo. Do nedolbe poštnega zakona. Uprave smejo list pošiljati po pošti drugega razreda le upravičencem in naročnikom, ne pa drugim, ako ga ne plačajo. Smejo pa ga pošiljati zastopnik le po drugih poštah razredih, ki so dražji. Pri iztirjavanju potečenih naročnin imajo težave vsi listi. Proletarca obnavlja velika večina naročnikov zelo redno, a je tudi precej takih, ki se odzovejo le, ako jih obišče zastopnik.

Španski diktator general Franco menda še ni popolnoma uverjen, da bodo na prihodnji mirovni konferenci odločevali zavezniki, ne pa osiše. Morda čaka, da bi mu obljubili več nego doslej, predno začne tudi on slediti portugalskemu premierju. Dosedaj so Španiji iz Zed. držav obljubili živil v izobilju, ka bo vojne konec, obnovitev, zgodovinskih zgradb in spomenikov, ki so bili porušeni v zadnji civilni vojni, in pa turiste iz Amerike, ki po svetu slove, da zapravijo mnogo dolarjev.

Goriški nadškof Margotti se je poleg dveh drugih italijanskih škofov na Primorskem obrnil s poslanico na Mussolinija, da italijanska oblast in vojaštvo po okupiranih krajih s podjarmljenim ljudstvom neupravičeno strogo, in v mnogih slučajih brutalno ravna. Poročilo pravi, da so enako poslali

Otroci in ženske na begu iz ruske vasi, ko jo napadajo Nemci.

nico poslali tudi papežu. To je menda prvič, da je kdo izmed njih izrekel od prejšnje vojne pa do sedaj proti mučenju Slovencev grajalno besedo. Nadškof Margotti na primer je bil eden glavnih stebrov, ki je Mussoliniju pomagal v političnem in fašiziranju primorskih Slovencev. Ker je početje italijanske soldateske sedaj obsodil, morda je tudi on izprevidel, "da bodo zavezniki zmagali"!

Indorsiranje od komunistične stranke se boji vsak demokratiški ali pa republikanski kandidat in še celo takozvani neodvisni politiki, kot je n. pr. La Guardia v New Yorku se jih otepa. Tudi v tem volilnem boju, ki je bil končan zadnji torek, so komunisti indorsirali veliko kandidatov demokratske stranke, ne da bi jim mogli dati s tem tudi kaj prida glasov, ker jih niso mogli dobiti niti za svoje kandidate, kadar so jih imeli. Nasprotni kandidati pa dobe s tem priliko tekmece napadati in smesiti se z očitki, da komunisti agitirajo zanje. Indorsiranja so v političnih bojih v Ameriki stara stvar. Delavske organizacije se jih bodo nehalne posluževati šele, kadar bodo imele svoje politično gibanje in s tem svoje kandidate. Kar se tiče komunistov, se poslužujejo taktike indorsiranja raznih kandidatov zato, da imajo v volilnih kampanjah kaj delati in največ pa iz razloga, da časopisi potem pišejo o njih.

Narodni Glasnik je bil v letošnji kampanji zaeno z drugimi komunističnimi listi v Pennsylvaniji za celotno demokratsko listo, na kateri je bilo mnogo takih kandidatov, ki prav gotovo ne zaslužijo, da bi delavci volili zanje.

Protižidovski sentiment je v tej deželi jako močan. V Chicagu predvaja neki židovski trgčev ob nedeljah svojo "radio uro". Pripovedujejo, da je ob eni taki priliki njegov anouncer izpraševal vojake, od kod je kdo in kaj bi rad od te vojne. Eden izmed njih je odgovoril: "Rad bi, da najprvo zbijemo Hitlerja, potem Hirohita, in nato se vrnemo v Ameriko in obračunamo z Zidi..." Tisti program je bil kajpada mahoma ustavljen. Nacijska protižidovska gonja ima v tej deželi precej zaslonbe celo med takimi, ki so proti Hitlerju in delujejo za njegov poraz.

RAZGOVORI

(Nadaljevanje z 2. strani.)

nje. Njeno obsežnost si lahko predstavite, če pomislite, da so te armade prešle skozi provinco, ki imajo 200.000.000 prebivalcev. Imeli so nešteto shodov in veliko gledaliških predstav. Osvobodili so na tisoče sužnjev ter zaplenili bogastva mogotcev in jih razdelili med ubožne kmete. Milijoni kmetov, kateri so videli rdeče armade v akciji, so izgubili strah pred njo. Tisoči, kateri so padli na potu, so bili nadomeščeni od tisočev drugih kmetov, sužnjev, delavcev itd. Tako je bila končana ta šest tisoč milj dolga pot.

O njenih posledicah in zedinjenju s kuomintangom bom nadaljeval v eni prihodnjih številkih.

Ruski relief

Ivana Sasek iz Indianapolis je darovala \$5, John Rayer, Chicago, Ill., \$2, skupaj \$7.00. Johna Rayerja omenjam. On je naš sodrug in star Proletarček naročnik. Ze več kot štiri leta ga bolezen drži na postelji. Ali za našo stvar in za ruske borbe je še vedno navdušen. Kljub njegovi boleznii si je še vedno ohranil dober humor. Želel bi, da ga sodrug obišče. Njegov naslov je 1442 W. 58th Street.

Sedmega novembra bo praznovala Sovjetska Rusija 25-letnico svoje revolucije. Kaj in koliko so ruski delavci ustvarili v tem času, spoznava danes ves svet, posebno še Hitler. Slovenski delavci pozdravljamo mogočno Sovjetsko Rusijo, ne zato ker je slovanska, ampak zato, ker je delavska! Sovjetska unija je edina, katera je rešila svoja narodnostna vprašanja v zadovoljstvo vseh svojih narodnostnih manjšin. Njeno stališče ne sloni na plemenski, ampak mednarodni podlagi, kakor mora vsaka delavska država.

V tej grozni borbi s fašizmom, v kateri nosijo sovjetski narodi skoro vse breme, jim želimo, kot jim želijo vsi, ki ljubijo svobodo — skorajšnjo zmago.

Slava delavski Rusiji!

Ameriške izgube

Od kar smo v vojni pa do koncem oktobra znašajo izgube ameriške oborožene sile na vseh bojiščih 16.000 mož, vtešvi ubite, ranjene in vjete.

Herbert Morrison zavrnil kritike proti Angliji

(Nadaljevanje s 1. strani.)

za socializem, a če hoče Anglija v njemu živeti, se ga mora-vesti v svetovnem obsegu.

Morrison odgovoril

Upoštevajoč vse to, bomo laglje razumeli angleškega ministra notranjih zadev Herberta Morrisona, ki je na shodu dne 30. oktobra v Londonu odgovarjal Wendellu Wilkieju, ne da bi ga imenoval, ter kritičem v Moskvi, Zed. državah in drugod, kjer Angležem očitajo, da v sedanjih vojni ne vrše svoje dolžnosti v polni meri, in da zaveznikom ne pomagajo kolikor so obetali.

Morrison je poudaril, da si Anglija zelo beli glavo s problemi bodočnosti, ne samo njeni kritiki. Naglasil je, da so nameni Anglije že dolgo znani in da nima nihče vzroka, ne povoda dvomiti v njeno iskrenost, čeprav je to imperialistična dežela.

Kaj je storila Anglija v vojni

Dejal je, da tisti, ki jo grajajo in prijemajo zaradi tega in onega, pozabljajo na njen rekord v tej vojni. Anglija je bila po porazu Francije osamljena v vojni s Hitlerjem, in skoro vsa ogromna nemška zračna flota je rušila London in druga angleška mesta, nemška armada pa je bila pred pragom Anglije in se pripravljala, da jo invadira.

V tej borbi za Anglijo je zmagala Anglija vsled vztrajnosti svojega ljudstva in se otelela. Na morjih so takrat nemške podmornice in bojne ladje prežale samo na angleške tovorne parnike in na one od narijeve okupiranih dežel, ki so se ponudili ostati v zavezniški službi.

Abesinija spet samostojna

Dalje je Morrison kritikom očital, da pozabljajo, kaj je imperialistična Anglija storila za Etiopijo. V tej vojni je Etiopija prva dežela, ki je bila osvobojena—osvobojena z angleško močjo, in postala neodvisna.

Anglija je določno zagotovila, da je po tej vojni za uredbo sveta na temelju svobode in enakopravnosti posameznih dežel, to pa se more zgoditi ne prej predno bodo poražene sile, ki svetu onemogočajo tako preureditev.

Obljube Rusiji niso bile prelomljene

Glede Rusije je Morrison izjavil, da se Anglija ravna po obljubah, ki jih ji je bila dala, in to z ogromnimi stroški, a sedaj ni še čas, da se bi javno povedalo, kolikšni so bili. S tem je mislil, da bi o njih radi zvedeli podrobnosti najbolj Berlin, Rim in Tokio.

O Indiji pa je izjavil, da svet ne pozna obsega svobode, ki jo je angleška vlada obljubila Indiji in da bo s časom uvidel, da kritiki, ki zaradi sedanje situacije v Indiji angleško vlado tako ljuti napadajo, niso bili v pravem.

Listi v Londonu so pisali, da je bil to eden najbolj odkritih govorov, kar jih je še imel v tej vojni kak član angleške vlade. Naslovljen je bil namreč zaveznikom in kritikom v zavezniških deželah, v nameri, da se zli očitki odpravijo in pripomore med zavezniki v enotnost namesto v sumničenja.

Poročajo, da je Morrison to potezo storil v soglasju in z odobritvijo vsega kabineta.

Tako je sedaj govorila tudi druga stran in če se Morrisonova izvajanja podpre še bolj tudi z dejanji, pa bo med zavezniki lahko nastala popolna zaupnost.

Ako vam kaj v Proletarcu ne uga, kritizirajte, toda ne s predsodki, nego tako, da bomo list skupno izboljševali.

STARE TRADICIJE MODERNE ANGLIJE

Vsem tistim, ki poznajo Anglijo samo iz novin, tistim, ki je niso nikdar od blizu videli, se zdi Velika Britanija kakor nekakšna anticipacija Wellsovih fantastičnih romanov. Skozi gosto megljo se pomikajo čez "največje mostove na svetu" velikanske lokomotive mimo tvornic, ki bljuvajo iz svojih dimnikov goste oblake dima, medtem ko živi v Londonu cela kopa "hladnih" Angležev, ki presedijo vse dni v pisarnah in bankah, kjer podpisujejo nakaznice in čeke za milijonske zneske v funtih in jih pošiljajo na vse strani sveta. V varietejih pa plešejo trumne lepih "girlsov", dvigajo noge in kažejo gola ramena gentlemanom, ki pijejo whisky s sodo in lovijo njih poglede.

Anglija je zemlja živih kontrastov. Če dobimo fotografije, ki nam kažejo razne znamenite dogodke na tem otoku napredka, se čudimo starinskim in srednjeveškim slikam, ki spremljajo vse važnejše dogodke v Angliji.

Sodniki v velikih lasuljah, uradniki v svečanih haljah, vojaki v pisanih uniformah, karnivale vidimo drugod v operatah, principi v pozlačenih kočijah, vse to se vrtilo v živu v okviru, ki ga sestavljajo dimniki tvornic in jekleni stroji dvajsetega stoletja. Vse to se nam zdi čudno, vendar nam postane razumljivo, če se poglabimo v dušo angleškega naroda.

Anglež ljubi kontraste. Ti ljudje, ki so do vojne vladali skoro vsemu svetu, imajo diplomacijo zgrajeno po obrazcu kakor dobro sestavljen astronomski problem. Ti trgovci, ki so iz zemeljske oble napravili svoj trg, so bolj pobožni od primitivnih ljudi. Če ste se slučajno v afriškem ali avstralskem pristanišču seznanili s predstavnikom te ali one angleške trgovske družbe, vam bo že čez nekaj dni govoril o dobrotelnosti svoje žene, ki je gotovo članica kake biblijske družbe, kakor pa o svojih kupčijah. Ali pa vam bo pripovedoval o angelih, o katerih se mu vsako noč sanja.

Anglež ljubi golf in boks, whisky, trgovino in ženske. Toda prav tako strastno ljubi tudi sveto pismo, saj so Angleži prevedli sveto pismo v vse znane jezike in narečja, celo v kitajskega in hotentotskega. Sveto pismo je po zaslugi Angležev izšlo v petdeset milijonov izvodih in angleški misijonarji so prišli dalje v divje kraje, ko vse znanstvene odprave. Angleži so največji pristaši strojev in industrializacije vsega, so pa tudi najstrastnejši ljubitelji konj in psov. Angleži so prvi dobili osebnostno svobodo, oni so prvi ustanovili parlament in vzorno demokracijo ter dali vse pogoje za obstoj svobodne domovine, toda obdržali so tudi kralja, plemstvo, stare ceremonije, stare obleke in stare običaje. Vedno so v vsem znali združiti zgodovino, moderno tehniko in stare tradicije.

Tudi v tem ne smemo iskati nedostatkov logike. Kadar odhaja kralj oblečen v srednjeveško oblačilo, v pozlačeni kočiji, ki je videti, kakor da so jo pripeljali iz muzeja, v parlament, ga obkrožajo vojaki v pisanih uniformah in lakaji z napudranimi lasuljami, pred kočijo pa jahajo trobentači. Takrat je ves London vzhiden. Vsi navdušeni vzklikajo kralju in pobožna misel jih obhaja: "To je naš kralj!"

To misel občutijo prav tako kakor Američani, kadar pogledajo nebotičnike in vzklikajo: "To je naš New York!" Ali kakor Francozi, kadar pogledajo Eifflov stolp in vzdihnejo: "To je naš Pariz!" Angleži vedo, da je ta kralj "made in England", kakor vedo Američani, da je New York samo v Ameriki, in Francozi, da je Eifflov stolp samo v Parizu in nikjer drugje na svetu.

Take svečanosti, ki so se ohranile še iz srednjega veka, imajo tudi uestrežajočo okolico. Te ceremonije se odigravajo v okviru, ki se z vsem ujema. Nič ni manj moderno od Londona, njegovih palač, cerkva in ulic. A v Londonu boste dobili ustanove, ki upravljajo in dajejo navodila družabnim manifestacijam, starih po pol stoletja in še več. Zato ni čudno, da posijo sodniki lasulje kakor v času Stuartov, in nič čudnega ni, da prihajajo člani parlamenta v svečanih haljah izza Henrika VIII. itd.

Angleži kažejo v vsem prav posebno ljubezen za lokalno barvo in kult tradicije in lahko rečemo, da ni nikjer bolj ko na Angleškem upravičen izrek: "Čudna zemlja, čudne navade!"

Take svečanosti, ki so se ohranile še iz srednjega veka, imajo tudi uestrežajočo okolico. Te ceremonije se odigravajo v okviru, ki se z vsem ujema. Nič ni manj moderno od Londona, njegovih palač, cerkva in ulic. A v Londonu boste dobili ustanove, ki upravljajo in dajejo navodila družabnim manifestacijam, starih po pol stoletja in še več. Zato ni čudno, da posijo sodniki lasulje kakor v času Stuartov, in nič čudnega ni, da prihajajo člani parlamenta v svečanih haljah izza Henrika VIII. itd.

Angleži kažejo v vsem prav posebno ljubezen za lokalno barvo in kult tradicije in lahko rečemo, da ni nikjer bolj ko na Angleškem upravičen izrek: "Čudna zemlja, čudne navade!"

Kako postaneš cesar

Nekoč je živel v srcu Kitajske čudovito lepa princeska Fuji-jiang. Koža njenega zalega tetesca je bila bolj bela od slonovine. Vonj njenih las je bil slajši od česnjevega cvetja. Če je jutraj skakljala po očetovem vrtu v rosnih travah, ni pustila njena nožica sledu na tleh.

Toda vse v deželi je bilo žalostno. Princeska se ni še nikoli posmejala.

Vsa dežela, ves narod si je želel samo nečesa; da bi pripravil princesko do smeha! In jeli so prirejati slavnosti in najboljše glumače in bedaste Avguste vsega sveta so poklicali na dvor.

Zaman! Tedaj je cesar v obupu sklical veliki svet in učeni moške so sklenili, da bodo dali tistemu princesko za ženo, ki jo bo pripravil do smeha. In komaj so se poslanci razkropili po svetu, že so jeli prihajati tisoči, da bi si osvojili ta dragoceni zaklad.

Nesrečna cesarjeva hči pa je stiskala ustnice in molčala.

Tedaj je prišel nekega dne kot poslednji mlad, neznan pesnik.

Ze dolgo je skrivaj ljubil lepo princesko in ta priložnost se mu je zdela najprimernejša, da ji odkrije svoje srce.

Ponižno se ji je vrغل pred noge, in ko se je zardelega obraza dvignil, da bi jo ogovoril, je ves dvor prisluhnil:

"O, devica!" je zajeljal.

Tedaj pa se je princeska zasmejala... zasmejala... zasmejala...

In mladi pesnik je postal kitajski cesar!

Dobra sugestija

Na zadnji seji kluba št. 1 JSZ dne 23. okt. je Anton Garden v razpravi o bodočem slovenskem narodnem kongresu priporočil, da naj si zasnuje dober program, ki bo vseobalno več kot pa zedinjeno Slovenijo, in nato pa naj skuša odbor, ki ga izvoli kongres, pridobiti za našo skupno stvar vodilne odbornike AFL in CIO.

ZA LICNE TISKOVINE
VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH
SE VEDNO OBRNI NA UNLJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.
1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.
Tel. MOHAWK 4707
PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

PRISTOPAJTE K

**SLOVENSKI NARODNI
PODPORNI JEDNOTI**

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET
CLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$6.00
na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicgo in Cicero
\$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

**2657 So. Lawndale Avenue
Chicago, Illinois**

ČEZ DRN INSTRN

Piše ZVONKO NOVAK

SLOVENC

XXX.

(Dotlej, ko sem v začetku letošnjega poletja prekinil to kolono, sem dospel v zgodovini slovenskega ljudstva do cesarja Friderika, ki je vladal poleg drugih tudi slovensko ozemlje skoraj šestdeset let, in sicer od l. 1435. do l. 1493. V tej in vseh sledečih številkah tega lista se pod gornjim naslovom nadaljuje zgodovina našega ljudstva in stari domovini.)

Ko je l. 1453. padel Carigrad, je postajala turška nevarnost čimdalje večja. Friderik je to čutil, pa je dal utrjevati mesta in trge tudi po slovenskem svetu. Že l. 1448. je naročil vsem prebivalcem ljubljanske okolice, naj pridejo na poseben poziv s sekirami, lopaticami in drugim zidarskim orodjem v Ljubljano pomagati pri napravi zidovja in okopov, ker bodo v sili tudi sami s svojim imetjem dobili tamkaj zavetje in varstvo.

Vendar pa je manjkalo enotnega in odločnega odpora. Friderik ni bil moč, ki bi imel dovolj poguma in podjetnosti za kaj takega. Pa tudi notranja razdvojenost avstrijskih dežel je slabša odporno silo. Značilno je to, da so Štajerska, Koroška in Kranjska imele večkrat same celo proti cesarjevi volji skupne deželne zbornice, kjer so se stanoviti posvetovali o svojih pripravah zoper Turke. Toda Friderik sam se ni brigal dosti za to, pa je moral slišati in požreti marsikatero trpko besedo od deželnih stanov. Kolika nezadovoljnost je vladala med ljudstvom, kaže neki oklic, ki so ga v Gradcu dali javno pribiti in ki je bil stroga, svarilna pridiga za cesarja. Tisti oklic se je deloma glasil takole: "Dvigni se iz spanja, v katerem že dolgo ležiš po svojem poželenju. Tvoji podložniki iz plemstva in pripadajočih ljudstva v vojvodini Kranjski in Metliki te že več kakor pol leta s hrepenečimi tožbami kličejo na pomoč zoper Turke."

Friderik je bil čisto navaden slabšč, pa se ni upal postaviti prodirajočemu polumesecu v bran, a v svoji kratkovidnosti in znani nemški nadutosti pa se je zapletel v nesrečno vojno z ogrskim kraljem Matijem Korvinom.

Matija Korvin je, kakor smo že slišali, znani "kralj Matjaž" v slovenskih narodnih pesmih in pripovedkah. Pri ljudstvu je ostal v dobrem spominu. Toda slave svojega imena nima zahvaliti vojni s Friderikom, čeprav je ravno tedaj postal znan po slovenskih krajih, nego pred vsem svojim bojem s Turki.

Razmere med cesarjem in kraljem Matijem so bile vedno napete, ker sta si bila tekmeča. Friderik je zopet in zopet poskušal pridobiti ogrsko krono, med tem ko si je tudi Matija, odkar je veljal za prvaka med krščanskimi boritelji proti Turkom, delal upe na cesarski prestol. Ko je Friderik sprejel Korvinovega nasprotnika ostrogoskega nadškofa in zoper njega sklenil zvezo s poljsko-češkimi kraljem Vladi-

slavom, je kralj Matija udaril z vojsko na Friderikove dežele.

Sam je šel preko Litve in Dunajskega gozda ter zavzel mesta Klosterneuburg, Korneuburg, Turn in St. Hipolit. Na Štajersko pa je prodril iz Slavonije zagorski knez Juraj, ki je bil sin Jana Vitovca. Požgal je trg Ljutomer in oplenil pokrajino tja do Maribora. Na Kranjsko sta udarila iz Hovaške knez Štefan II. Frankopan in njegov sin Bernardin. Strahopetni cesar se ni postavil v bran na odprtem polju, nego se umaknil v Krems, potem v mesto Štajer in naposled v Gmunden. Preteči turški napad je prisilil Matijo k temu, da je sklenil mir, ki pa je trajal komaj dve leti. Friderik je hotel begunca Ivana vsiliti solnograškemu kapitulju za nadškofa, a ta se je obrnil do ogrskega kralja za pomoč. Tako se je za prazen nič iznova vnel boj med njima. Matija Korvin je že l. 1479. zopet napadel avstrijske dežele, zavzel Ptuj, Ljupčico in druge solnograške in sekavske gradove na Štajerski; tudi Radgona in Kostanjevica sta se mu morali vdati. Njegov vojskovođa Čeh Pankrat je prodril na Koroško ter napadel Breže in gradove po okolici.

Ali je treba slovenskega narodnega kongresa

Prav sedaj se delajo priprave za slovenski narodni kongres, ki se ima vršiti 5. in 6. decembra v Clevelandu, kjer je največja naselbina ameriških Slovencev.

Sklicatelji tega narodnega tabora — zastopniki in zastopnice vseh naših organizacij, vključenih v slovenski sekciji Jugoslovanskega pomožnega odbora — so se v našem tisku obrnili do članstva svojih organizacij in podružnic, nadalje do vseh krožkov, samostojnih društev pa vseh prosvetnih, časniških, tiskovnih, političnih in gospodarskih slovenskih ustanov sploh, naj pošljejo svoje zastopnike in zastopnice — delegate ali delegatke — na omenjeni slovenski narodni kongres, ki naj bo sijajna manifestacija naše skupne volje in odločne zahteve po pravici, začrta pot našemu skupnemu političnemu gibanju za rešitev slovenskega naroda v stari domovini ter mu izvoli sposobno vodstvo.

Pripravljalni odbor je že zasnoval območje trem referatoma ter izbral referente in njihove odbornike, oziroma svetovalce.

Se posebnost pismo, ki poziva članstvo, naj si izvoli po enega delegata ali eno delegatko v vsakem društvu, je bilo v začetku prejšnjega tedna poslano vsem društvom Slovenske narodne podporne jednote. Vse naše večje osredinjene organizacije so bile pozvane, naj storiijo nekaj sličnega vsaka v svojem delokrogu. Vsi naši listi so bili v posebnih pismih povabljeni na iskreno in vzajemno sodelovanje v zadevi slovenskega narodnega kongresa in našega skupnega političnega gibanja.

še pred vsem tem pa je bila objavljena izjava, v kateri je podana temeljna zamisel našega vzajemnega političnega delovanja potapljajočemu se slovenskemu ljudstvu onkraj morja v pomoč in rešitev.

Tu se povsem dosledno in naravno vpraša človek takole: Ali je mar treba vseh teh velikanskih prizadevanj in naporov? Ali bi morda ne bilo pametneje za nas, če bi v teh tako usodnih časih cinično gledali, kako se narod, iz katerega izviro, potaplja, ter pri tem hladnokrvno držali roke križem? Ali je nam sploh treba slovenskega narodnega kongresa?

Dejstva, da proti slovenskemu ljudstvu v stari domovini narodna smrt, ne more aliče utajiti. Niti ga nikdo ne zanika. Vsi smo si edini in vsa naša javnost se strinja v tem, da je narod v Sloveniji zapisan neizogibni narodni smrti, če ne bo nikogar, ki bi ga branil ter se potegnil zanj, ko se bo po tem strašnem klanju in pokončevanju delal mir in določale narodne meje po Evropi in drugod.

Slovenski narod se strinja in združuje kakor še nikoli poprej v polni meri zaveda strašne nevarnosti, ki mu preti zlasti s strani zemlje lačnih Lahov, pa v tem mrtnem strahu kliče vse civilizirane narode na pomoč ter jih roti pri njihovem človečanstvu in prosí, naj podprejo svoj glas proti laškim grozodejstvom po lepi slovenski deželi.

Mi smo del civiliziranega naroda — del Združenih držav ameriških — a vrh tega po rojstvu in krvi najbližji nesrečni slovenski domovini in zato v prvi vrsti poklicani, da priškočimo svojim bratom in sestram v njihovem boju za življenje in smrt na pomoč, zlasti pa še, ker vemo, kar prejemo ni znano njim, ker vemo, da poleg njihne skrajne sile še iztelega laške sile v tej deželi pod krinko hlinjene demokracije in ob 'sijaju' grofovskih naslovov svoje dolge prste po slovenskem svetu na strani demokratskih zaveznikov.

V boju za svobodo in neodvisnost lastnega doma in naročinih in verski pomisleki. V njem se morajo strniti vse narodove sile v eno samo moč, v eno samo silno gibanje, če se hoče, da je obramba učinkovita in zmagovita.

S slovenskim narodnim kongresom se bodo dale povezati vse naše moči v en mogočen glas, ki bo lahko veliko zalegal tam, kjer morejo pomagati našemu slovenskemu ljudstvu v stari domovini ter ga rešiti grozečega narodnega pogina.

Ljudje božji, če je kaj potrebno v vprašanju naše pomoči za Slovenijo, je to slovenski narodni kongres.

Uničevanje naroda pod masko maščevalnosti in pobijanje talcev

JIC poroča: Okupatorji streljajo talce brez prestanka. Nekaj časa so še objavljali število ustreljenih, brez navedbe imen, sedaj pa tudi usmrtilcev več ne javljajo. Slovenci padajo vse vprek. Brez ozira na vero in politično mišljenje. Okupator ne dela med nami nobene razlike. Okupator pozna samo Slovence, ki jih hoče iztrebiti. V ta namen zlorablja vsak najmanjši povod. Na pokopališču kopljejo grobove kar naprej.

V zadnjem času so v Ljubljani ustrelili vsak dan od 8 do 10 talcev. Njih imena je težko dognati. Med drugimi so bili ustreljeni inž. Fedran, inž. Sigel, uradnik OUZD, Pihler, svetnik železniške direkcije in kaplan Skvarča iz Kočevja.

V Mariboru so v enem tednu od 24. do 31. maja ustrelili 120 talcev iz Spodnje Štajerske. Med ustreljenimi so bili Konrad Grile, znani sokolski olimpijski telovadec in načelnik Sokola v Celju, Bratomil Rebek, sin znanega voditelja obrtnikov v Celju, Lojze Koren, živinovozdravnik iz Mozirja in Golob, sin mizarskega podjetnika v Gaberju pri Celju.

Tako padajo najboljši med nami drug za drugim...

Ali je vaše društvo že član Prosvetne matice? Ročnica vsaki.

Na gornji sliki je prva ženska, ki jo je pošta v New Yorku uposlila za raznašanje paketov in pisem.

NOVICA

IVAN ALBREHT:

"Kaj deš, zakaj mi naša Mica nič več ne piše?" vprašuje Kvedrovka slehernega človeka, ki ga kje sreča.

Pred petimi leti je bila hči odšla z doma. "Čisto po neumnosti", se zdaj zatrjuje mati. "Jesti bi se imela doma, če ne žganecv, pa vsaj sok!"

Res, mati še svoj živ dan ni trpela lakote in je tudi hčeri ne bi bilo treba, najsi je bajta revna in zemlja resnično skopa.

"Kar po svetu jo je gnalo", toži Kvedrovka ob nedeljah dopoldne sosedam, ko se praznih rok včasih vrača s pošte in počasni stopa proti cerkvi. Poldrugo leto že ni glasu od Mice. To poldrugo leto je žensko bolj vzelo nego vseh prejšnjih šestdeset. Osivela je in vidno leste k tlom. Lahkega življenja ni imela nikoli. Dva sinova ji je vzela vojna, eden je v Ameriki in piše, da komaj, komaj živi, moža pa ji je ono leto podrl v gozdu. Od zime do pozne jeseni je trpel, da skoraj že ni bil nič več človeku podoben; šele potlej ga je rešila smrt.

Res, nikoli ni bilo Kvedrovki na mehkem postlano, a hčer je imela eno samo in bi bila vsak dan rada umrla zanj, tako jo je ljubila. Pa je pred tremi leti Mico pičilo in je bilo konec. Kakor sršen je trčila naprej in naprej:

"Grem in grem in grem—"

In je šla. Še kadar so odnesli mrljica iz bajte, ni Kvedrovka tako jokala kakor za Mico. Res da se je žalost polagoma polegla, ugasniti pa je ni nikdar hotela, najsi se je Mica od kraja hvalila v pismih, da ji gre dobro. Dvakrat ali trikrat je celo poslala nekaj denarja, toda kakor se je mati take zvestobe razveselila, se denarja le ni mogla nikoli dotakniti. Zavezala ga je v edino svileno ruto, ki jo je premogla, in zaklerila v skrinjo.

"Ko se Mica vrne", je upala,

"si lahko še pomaga s tem denarjem. Malo sveta bi bilo treba dokupiti, pa bi bilo skoraj že za dve kravi."

Kogar pa je kje srečala, je moral poslušati:

"Kaj vendar deš, zakaj naša Mica čisto nič več ne piše? In le zakaj jo je neki tako gnalo v svet?"

Nazadnje so se ljudje začeli bajtarice ogibati.

"Kaj je treba noreti po svetu, ki je včasih godrnjala nejevoljna kmetica, "doma pa ni dobiti deklet, ki bi znala pošteno krave pomolsti!"

Kjer so mater tako zavrnil, se je plašno prihulila, češ:

"Saj pravim, da se Bog usmili! Le zakaj je morala iti!"

Drugi se Kvedrovki smejejo, zlasti mladina, ki ima zdrave roke in vročo kri. Ta ne pozna skeleče praznine, ki se rada naseli v srcu, kadar sneg pobeli lase. Mladina ve, kako je bilo. Kjer se dve, tri dekleta menijo o Mici, stikajo glave in se hihitajo, češ:

"Je mislila, da že sedi, pa jo je spodneslo—"

"Misliš, da res?"

"Saj je bila kakor obsedena, tako je norela za Vrtnčevim!"

"Beži, beži! Za Vrtnčevim!"

"Kakopak! Je mislila, da bo oštrirka in nemara še županja—"

Tej in oni noče prav v glavo, druge pa vedo natanko povedati, kako je sanjala o Vrtnčevem Martinu. Seve, Martin — kakor pred bogatin — si ni dal dvakrat reči! Za kratek čas ji je utrgal mladost, ko pa je prišlo do resnega, je vzel Gašteto v Tino, tisto rantasto prekijo, ki je kozava in škrbasta, pa je dobila mimo vsega drugega deset johov gozda za doto in nič koliko denarja. Vrane so tedaj krakale, kako je z Mico, le Kvedrovka je bila tako gluha, da ni nič slišala. Kaj bo zdaj

stokala! Kar si je deklet izbrala, to ima.

Ko le ni od nikoder pisanja, tudi Kvedrovka utihne. Kamor gre delat, dela molče in ne sliši ne smeha, ne petja, ne čevrljanja mlajših. Zvečer se kakor gruda prsti vrača v bajto. Pred vrati jo čaka sivopisana mačka in se ji dobriča. Stara je že in malo krmežljava.

"Viš, mucka, obe sva že v letih," pravi vdova, nalije mački mleka in sede na klop pred bajto. Spanje ji je čisto prešlo. Če leže, ne more zatistiti oči, kadar pa je količkej začmi, je brž Mica pred njo. Sredi poletja je zdaj, ko so noči tople in kratke, vendar Kvedrovki še predolge. "Ti moj ubogi otrok, vrni se domov—"

Mica molči in še mati obmolčne. Kraj postelje prede mačka, si liže šape in se ne zmeni za miši, ki škrtajo pod podom. Po nebu se košato vozi luna, pokuka včasih v bajto in se brž skrije za oblak. Kaj bi z revščino v samotni bajti in kaj bi pravila materi, kako je po svetu.

"Ti moj ubogi otrok!" stoka vdova v spanju in mačka se preteguje kraj postelje. Luna malo pomežikne izza oblaka in se zagleda kdo ve kam v daljino. Dalcé na jugu je uzrla splaseno deklet, kako bega ob reki. Reka je zašumela, valovi so pijusknili in lunina podoba se je razletela na razburkanem vodnem površju.

Tako daleč gleda luna, šine zdajci izza oblaka in s širokim pramenom posveti v bajto; snivajoči Kvedrovki naravnost v obraz. Vdova sede, bulji z očmi in razprostira roke. Mačka jezi dlako in grbi hrbet. Soba je svetla kakor ognjena. In kakor da so se odprla vrata, sliši mati, in kakor da je nekaj neslišno stopilo k postelji. Ali ne kaplja od nekega voda? Ah, ne, saj so le solze: Mica se je vrnila in vsa svetla joka od veselja, da bo zdajle objela mater.

"Mati, mati, odpustite—"

Kvedrovka zakrili z rokami in objame praznino, mesec šine za oblak in gleda v daljino. Ob reki ni več splasenega dekleta in vse je mirno, le tu v bajti mati ne more zatistiti oči.

"Da bi se že vsaj zdanilo," vzdihuje, "nemara pride kak glas."

In se je zdanilo in drugič in tretjič... Potem ni mati več vpraševala, je že vedela novico. Črno ruto je imela reva na glavi, ko je šla v nedeljo k maši, črno ruto na glavi, črno žalost v srcu, črn grob pred očmi...

Slovence pobijajo kjerkoli se fašistom zamerijo

JIC poroča v pismu z dne 28. okt. sledeče:

Koncem meseca avgusta so bili v Beogradu ustreljeni "ker so sodelovali in podpirali gen. Dražo Mihajlovića naslednji Slovenci: Dr. Slavko Savinšek, zelo priznan slovenski pisatelj in pesnik. Bil je inspektor ministrstva financ v Beogradu. Frane Lukman, kapetan jugoslovanske vojske in Vrabel, jugoslovanski državni uradnik.

Nevarnost, da izgubimo zaupanje

Wendell Willkie izvaja v svojih govorih, da kjerkoli je bil na svoji zadnji turi po svetu, se je prepričal, da imajo ljudstva povsod vero in zaupanje v Zed. države, toda je nevarnost, da bo to zaupanje začelo plahneti, če se ameriška vlada ne požuri z izjavo za svobodo narodov vsehsvod, v Aziji kot v Evropi, in se izreče proti imperializmu. V Indiji smo zaupanje že izgubili, pravi Willkie, ker vlada Zed. držav ni hotela vzeti vloge posredovalke med Anglijo in Indijo in slednji pomagati v zahtevah za njeno svobodo.

Ako želite pomagati v socialističnih aktivnostih, pridružite se k JSZ.

POSUSAJTE

vsaka nedeljo prvo in naj starejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9 do 10. ure dopoldne, postoj: WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George March...

Presojanje dogodkov doma in po svetu

(Nadaljevanje s 1. strani.)

strani te volilne borbe sta bila multimilijonar Marshall Field, ki izdaja dnevnik Chicago Sun, in mornarični tajnik Frank Knox, ki izdaja Chicago Daily News. Oba sta že pred 7. dec. bila za spopad z osiščem in oba sta v tej kampanji v Illinoisu agitirala za demokratskega kandidata v zvezni senat.

Republikanci so ves čas kampanje prerokovali demokratom, da dožive 2. novembra na voliču veliko porazov. In res raste med volilci sentiment za "spremembo", kakor je raste prot koncu Wilsonove administracije. Ako bi volilci na volilne dneve hoteli izvršiti spremembo na boljše, bi bilo dobro, a tendenca med njimi je, da jo iziše najraje na slabše baš takrat ko to njim in deželi v splošnem najbolj škoduje.

Prometne nesreče vzlic zmanjšanju števila avtov na cestah — opasno naraščajo. V Detroitu je zavozil vsled ne paznosti voznika pred drveči vlak avtobus, natlačen potnikov. Med njimi je bilo precej otrok, ki so se peljali v šolo. Prizor je bil grozen. Kose trupel je kolesje vlaka razmetalo po progi dva bloka dolžine, predal je mogel ustaviti. Šoferju se ni zgodilo nič. Pravi, da je čakal ob progi, da je odšel mimo tovrstni vlak, nato vprašal okrog njega stoeče potnike, če je proga varna in so mu rekli da je. Prihajajoči potniški vlak je piskal, signali ob progi so delovali v svarilo, a voznik je pognal in naslednji hip je bil bus pretrgan na dvoje. Letos se je dogodilo že veliko večjih nesreč tudi na železnicah, na cestah pa tudi naraščajo. Vzrok je menda gnječa v avtih, vlakih, karah polične železnice, nervoznost in pa nepaznost.

Republika Kuba, ki je šele letos priznala proti volji kubanskega senata Sovjetsko Rusijo, je poslala svojega prvega poslanika v Moskvo. Tam bo premierju Stalinu izročil svojo poverilnico, nato pa se bo nastanil v Washingtonu, kjer bo zastopal svojo vlado pri sovjetskem poslaniku Maksimu Litvinovu, in enako bo Maksim Litvinov zastopal svojo Sovj. unijo pri poslaniku Kube. Kuba namreč nima z Rusijo skoro nikake trgovine in ne drugih takih odnošajev, da se ji bi izplačalo imeti poslanika v Moskvi, pa bosta s to aranžmo obe vladi nekaj prihranile.

Socializem edini je spas človeštva, ne pa monarhije in njihni režimi.

Dr. John J. Zavertnik
 PHYSICIAN and SURGEON
 3724 West 26th Street
 J.-I. Crawford 2212
 OFFICE HOURS:
 1:30 to 4 P. M.
 (Except Wed. and Sun.)
 6:30 to 8:30 P. M.
 (Except Wed., Sat. and Sun.)
 Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
 Tel. Crawford 8440
 If no answer — Call
 Austin 5700

BARETINCIC & SON
 POGREBNI ZAVOD
 Tel. 20-361
 424 Broad Street
 JOHNSTOWN, PA.

PRISTOPAJTE K
SLOVENSKI NARODNI
PODPORNI JEDNOTI
 NARČITE SI DNEVNIK
"PROSVETA"
 Stane za celo leto \$6.00,
 pol leta \$3.00.
 Ustanavljajte nova društva.
 Deset članov (ic) je treba za
 novo društvo. Naslov za list in
 za tajništvo je:
 2657 S. Lawndale Ave.
 CHICAGO, ILL.

SLOVENSKE IN
ANGLŠKE KNJIGE

Največja slovenska
 knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU
 2301 S. Lawndale Ave., Chicago

COLONEL LYNCH RIDES AGAIN!

It is now up to the State of Mississippi to prove that the South is capable of self-government. The governor, the prosecuting attorneys and the courts of that commonwealth must act in self-defense. Last week, in connection with the passage of the anti-poll tax bill in the House, southern Congressmen complained bitterly that the North was interfering with home rule, with states' rights, with the prerogatives and dignity of ancient commonwealths.

In Mississippi there have been three lynchings of Negro youths in one week. One of these boys had been tried and convicted. His crime was a comparatively ordinary one. In a quarrel he had killed a man. After a regular trial, he had been convicted and sentenced to life imprisonment. A common enough tale. But then the mob broke into the jail, took the boy out and murdered him. Cursory investigations were made, and, of course, no one knew who did it.

In the face of this crucial situation, the Governor, Paul B. Johnson, sets up a feeble cry against "subversive elements." He calls upon "citizens of every walk of life to fight off these disturbing elements." No attempt to find the criminals and bring them to justice. No word—even of defending the majesty of the law, of clearing the skirts of his own administration. So far as he is concerned, there is no longer any such thing as honor in the South.

The consequences of this situation are inevitable and instantaneous. The Federal Bureau of Investigation has gone into action. Talk of reviving the federal anti-lynching bill has become insistent in Washington. Representative Hatton W. Sumners, a Democrat from Texas, rises to say: "The States must discharge their responsibility with reference to crimes of this sort or the power to control the situation will be taken away from them."

Justice to Negroes is now more than ever a common responsibility of these states. The morale of colored citizens is an important element in our national fighting and working strength. If the delinquencies of the State of Mississippi cut into this morale, the federal government must step in. The Negroes are not on trial. The State of Mississippi is.—The New Leader.

Let's Stop the Hoarders

In announcing the start of coffee rationing Nov. 28, a month hence, the Office of Price Administration explains that between now and then its officials must make arrangements with hundreds of dealers. To forestall misleading rumors which would be bound to arise, OPA tells us what it is going to do in advance.

Most of us much prefer the frank announcement to the misleading rumors. But that does not absolve the OPA of its responsibility to devise a rationing mechanism which will do away with the necessity for a long warning period. The only gainer by such a warning is the hoarding minority. We cannot believe that the means of thwarting hoarders lie beyond our reach.

Rationing is essentially a democratic mechanism for dealing with shortages—a mechanism for sharing the sacrifices of war. So long as it permits a few to get more than their share during the weeks preceding the start of restricted consumption, it is operating imperfectly. In the case of fuel-oil rations, everybody was put on an equal basis as of Oct 1, even though the details of distributing coupons and allotments could not be completed until Nov. 1. We see no reason why effective arrangements could not be made in the case of other commodities yet to be rationed. —The Chicago Sun.

A Man and His Name

By EDUARD LINDEMANN in The New Leader

"What's Your Name?" By Louis Adamic. Harper & Brothers. 249 pages.

Louis Adamic has done it again! Here is a man who seems to know how to bring the subject and the time on the style into a symmetric whole. When he speaks, we know in advance that he will have chosen a theme which is important; also we know that he will say his word at a moment when interest is already beginning to awaken; and we have the added assurance that what he says will be said in a manner which is both personal and extremely readable.

His present volume deals with a very complicated phase of our American cultural problem. When the scientist gives a plant a name, this act exercises no influence upon the plant. It life goes on the same as ever. It is a convenience for scientists to call all trees of the maple family by the technical name of acer but it makes not the slightest difference to the maples. How remarkably altered the situation is, however, when a human being is given a name. Suppose, as Mr. Adamic does, that a given person possesses the name Sobuchanowsky, that he was born in a Pennsylvania coal town and that he wishes, after graduation from college, to teach in an American high school. Assume then that he experiences nothing but failure in his job-hunting and then an interested principal of a school suggests that he change his name. He does so and gets a good job. If from here onward you also suppose that his troubles are over, you are due for a severe shock. If he is a sensitive person who loves his immigrant parents and holds some respect for the life and culture of his parents' land of origin, he may by this simple and legal act of changing his name lay the basis for a full-sized neurosis. I am now using a case which Mr. Adamic describes in detail in his book and I defy any sensitive American to read this story and remain untouched by its poignant tragedy.

Mr. Adamic's attitude toward this subtle aspect of Americanization is one of inquiry. He lays down no specific rule. He does not say, for example, that it is wrong for persons with odd, non-Anglo Saxon names to change their names; nor does he insist that he is always right to do so. What he does say is that the decision one way or the other is of deep mo-

ment both to the person who is confronted with the situation and to the country as a whole. He views this problem as one which deserves serious attention from educators, officials, employers, and serious-minded citizens. How can we expect our second-generation citizens to become good Americans capable of living lives of integrity if we penalize them for having a peculiar name? Many of them are now serving in our armed forces; thousands of them are at work in our industries and on our farms. They are struggling to make it possible for our democracy to survive, and to many of them democracy probably means the right to be what you are, to be a genuine person regardless of the name with which you were born. These are the basic questions which Mr. Adamic arises, and it is my sincere hope that they will be earnestly discussed throughout the land during these coming months.

Order this book from Proletarec. Price \$2.50.

PUBLISHERS TWISTING THE ISSUE

The big newspapers are carrying on a subtle campaign to discredit Uncle Sam's suit against the Associated Press. The government asks that this big news-gathering agency, and all similar agencies, be classified as "common carriers," and be compelled to sell their products—that is, the news of the world—to anyone who is prepared to pay the price.

Senator Vandenberg of Michigan, who is a big publisher as well as a big politician, says it's all a scheme to "control the press." There is nothing to that argument.

At present, the newspapers of this country are "controlled" by a handful of rich men like Vandenberg, who own the "franchises" issued by the Associated Press and other news-gathering organizations. The government is endeavoring to free the press by destroying that monopoly. This would permit anyone with the necessary capital to establish a daily paper.—Labor.

It is noble to seek ruth, and it is beautiful to find it. It is the ancient feeling of the human heart—that knowledge is better than riches; and it is deeply and sacredly true!—Sidney Smith.

THE MARCH OF LABOR

We Start From Where We're At

"When we gave up our right to strike, we gave up our right to bargain collectively. We gave up our right to strike in our zeal to insure victory for our country, and capital has been base enough to take advantage of our patriotism. We have been temporarily slowed down by this world conflict, but when the war is over we will continue where we left off."

Coming from the October issue of the "DeSoto Spotlight," official organ of Local 227, United Automobile Workers, the above statement sounds the disillusionment of a growing section of the working class. It came as a result of a War Labor Board decision denying a wage raise which automobile unionists declared was necessary to offset rising living costs.

The "Spotlight" is right when it declares that capital is taking advantage of the patriotism of workers—although that should have been clearly foreseen.

But the "Spotlight" is wrong when it says that, after the war is over, the organized workers of America will take up where they left off.

The place from which labor will take up its march on the day after the war ends is the exact spot at which it happens to be when the shooting stops!

We start from where we're at—always! There is no other place. That is the place the workers started from when the war effort began. And it is because they were in an economy that had always functioned for the benefit of owners and against the interest of workers that it was labor, and not capital, that had to make all the real sacrifices.

It might have been different. The workers of America could have placed themselves on the right spot to march toward social justice at home while they were sacrificing for "four freedoms" everywhere in the world—if they had gone along with the Socialist program BEFORE the crisis came. But when Pearl Harbor was bombed the workers were on the wrong spot. And then it was too late for them.

After the war is over the class struggle will continue, and then the workers will take up their battles where they happen to find themselves. Where that will be none can predict. But we have not yet reached the end of the controls which have been set up to hog-tie labor.

There will be more controls, of that we may be sure. And we can be equally certain that—if the private profit system survives the war—labor will have to change its tactics and struggle much harder to get anywhere.

The way to go forward after the war is to lay the foundation for future progress by socializing industry and scrapping the private-profit system NOW!—Reading Labor Advocate.

"Nickel-Nite"

CHICAGO.—Yes Siree! Joe Turpin is on K. P. duty! No, not in the Army. He's got charge of the kitchen department for the "NICKEL-NITE" Social sponsored by the Slovene Center Social Club on Saturday, November 7, 1942, at Slovene Labor Center, 2301 South Lawndale Ave.

Joe is going to fix up some real tasty "snacks," and I mean Tasty with a capital "T." To top this, he's going to serve them free. They won't cost you a penny. You had better come early because Joe is only going to make so many and we don't want you to miss this special treat. When these run out he will have to serve sandwiches. When I say sandwiches, I mean sandwiches like you make at home, you know, stuffed with pickles, onions, lettuce, mustard, horse-radish, pikally—oh yes, and meat, too; and he's going to charge you every bit of five cents. That's for the handling charge because it takes so long to make one of those big sandwiches.

And when you get dry we got a special treat for you in the beer department. This treat is going to cost you some big money. When you ask for a beer, you'll get a big stein, I mean a great big stein of beer that you will have to hold up with both hands. Here's where you're going to pay. When that big bartender gives you that great big stein of beer do you know what that's going to cost you? No! 25c? No! A dime? No! That big bruiser of a bartender is going to ask you for exactly a nickel. Yes, I said a nickel.

Then when you start to feel kind of happy and your feet begin to itch, we've got a remedy for that, too. We're going to have the best polka music to dance to that you ever heard, not mentioning the good old American music, too.

Be sure to attend this affair because we guarantee you a good time. Bring your friends along, too. We have lots of room and the ADMISSION IS FREE!

Co-operation is a program which tends to develop justice, brotherhood and friendliness among all concerned. The Co-operative movement is in harmony with the Christian conception of the purpose of human existence, and merits the supports of all who believe that the good life should be made practical. — Edgar Sheffield Brightman, professor of Philosophy, Boston University, in the Pennsylvania Co-op Review.

Let our schools teach the nobility of labor and the beauty of human service, but the superstitions of ages past—never!—Peter Cooper.

REFLECTIONS

By the Editor of the Reading Labor Advocate

Since the world has never known democracy in its pure form, the thing itself must be a matter of definition and agreement. That makes the word "democracy" a tricky sort of thing which is apt to fool the unwary and purposeless.

Merely to have a say in the WAY a thing should be done is not to enjoy the benefits of democracy; for the thing itself may be unfair and harmful and tinged with slavery. In the State of Utah, for example, a person who is legally condemned to death has the final say-so about the matter. It is his privilege to decide how the execution, which will be the final experience of his life, shall be performed. He is "free" to say whether he shall be killed by shooting or by hanging. But, since killed he must be, that privilege can hardly be hailed as democratic, so far as he is concerned.

With the above point in mind, and because I am speaking to rank and file Americans in and out of labor unions, I now hasten to the point by declaring that—

The mere fact that representatives of unions are permitted to sit on the War Labor Board does not make that body an instrument for democracy.

Before one can say that the purposes of democracy are being served by such representation, it is necessary to inquire beyond HOW the Board functions and determine WHAT it is doing. And if we think the matter through along that line we must come to the conclusion that it is possible to do very undemocratic things in a way that appears to be democratic. Recent history teaches that a free people can vote themselves into slavery.

Since the war is being fought and the Board is functioning within the confines of a private-profit economy, the purpose of the Board must be to make that economy operate smoothly.

And since the private-profit economy, whether or not subject to government control, can function only so long as workers are exploited for the profit owners—

The efficient exploitation of workers MUST be the end and aim of the Board.

Like the doomed felon in Utah, the workers may have a voice in the matter of HOW they are to be exploited, but exploited they must be.

Socialists must concede the right to all men to make their own definitions of what constitutes democracy. But the degree of democracy offered by the WLB set-up will not suit anybody who really desires to be free.

It should be apparent that the workings of the Board would have fitted in quite well under chattel slavery. It would have been possible, and perhaps good business, for the pre-Civil War plantation owner to call his slaves into conference to decide what crops to plant, who should have the better cabins and how long a valuable human tool could work in the fields without injury to health and morale.

But whatever democracy would have existed in such a procedure, it still would have been slavery. For the purpose of it all would have been the maintenance of the chattel system and the owner would have retained the power to make the ultimate decisions.

If workers believe that they have gained any real power or that democracy has been established through the War Labor Board, they certainly miss the point that was so clearly made in the case of The New England Alcohol Co., to offer only one example.

In this instance the union was punished by the Board for permitting a strike of its membership. The punishment consisted of denial of a Maintenance of Membership clause in an agreement with the company; and any seasoned union leader ought to know that the power to void maintenance of membership is also the power to either rule or dissolve and destroy.

What the Board did in this and other instances was to serve notice that unions would be safeguarded only so long as they could be made to serve the economy under which workers produce wealth and owners take profits.

Any economy that functions to exploit workers for the benefit of owners just can't be a free economy. Nor can any methods used to make that economy run smoothly be truly democratic.

"Today the Co-operative movement is a workshop from which the nation can draw tested principles on which Britain can be rebuilt on better foundations than ever in her history. But co-operators must broadcast the truth they know. It is useless to have a liberating message and to whisper it among co-operators only."—Co-operative News, England.

They Place Dollars Above Victory

Beneficiaries of "Private Enterprise" Launch Intemperate Propaganda; Determined to Still Further Dodge Tax Burdens

LABOR is convinced that the very large majority of our people—rich and poor alike—will submit to any inconvenience and make any sacrifice in order to win this war. But there is a minority that, apparently, would rather lose the war than sacrifice the privileges which have given them wealth and leisure.

We have in mind a page advertisement which appeared in most of the big dailies last week. It was headed: "A disastrous and dishonest tax bill" and was identified as an editorial by Basil Brewer, publisher of the New Bedford (Mass.) "Standard Times."

We venture to suggest that not one American in 100,000, outside of the Old Big State, has ever heard of Mr. Brewer or gives a "hoot" about his opinions on any subject.

Yet someone has spent probably \$100,000 to spread this intemperate and misleading diatribe across the country.

Brewer insists the tax bill is a "hydra-headed monster" and declares that under its provisions "no system of private enterprise can exist."

As a substitute, he urges Congress to "forgive" income taxes for an entire year and thus place the country on a "pay-as-you-go basis" After that he is willing to embrace a "sales tax" or a "purchase tax"—anything that "will leave an incentive to produce high-bracket income taxes."

His scheme to "forgive" taxes for one year was rejected by the Treasury on the ground that it would enable big corporations and very rich individuals to retain the gains they have made during their most profitable year. That expose was sufficient to knock the scheme on the head.

A sales tax has been opposed by all Progressives because obviously it would bear most heavily on the poor and moderately well-to-do.

The very rich could not afford to come out in the open and sponsor this pernicious appeal, so they put forward an obscure Massachusetts publisher. The fact is that the tax bill just passed treats corporation profits and big incomes very tenderly... The rich certainly have no cause to complain. But, like Oliver Twist, they clamor for more.

This is a good time to emphasize that this World War is being waged to preserve liberty. It cannot be supported on any other ground. No one is attempting to "throttle" "private enterprise," but those who are contributing their "blood and sweat and tears" demand that the beneficiaries of "private enterprise" do their part, without unreasonable grumbling.

If they refuse to do this, they may wake up some day to find that an embittered people have placed some very uncomfortable limitations on their precious privileges.—Labor, Washington, D. C.

INVITATION TO SAVA'S CONCERT

Chicago, Ill.—Sunday, Nov. 29th is not far off. That day is scheduled for Sava's 25th anniversary concert to be held at the SNPJ Auditorium. A gala program of fine selections, both in classical and folk songs has been prepared. The program would not be complete without a one act operetta. For this concert Sava's director Jacob Muha arranged a colorful arrangement of folk songs, a picturesque of a traveler in an assemblage of happy villagers. There will be songs—songs you have often heard and will appreciate hearing them again. You will see gaiety, happiness, love-making—all portrayed in this operetta which alone is worth the admission price of 50 cents. There will be other musical numbers, giving you a fine afternoon performance, climaxed with a dance in the evening. We urge our friends now to reserve Sunday, Nov. 29 for our 25th anniversary concert.

The singers of Sava are working hard to present a successful performance. We feel certain that the audience will be pleased with our concert. As a reward for the efforts on part of our singing society Sava or any other cultural group, attend the concerts and give your moral support. That means everything especially in this time like the present when Slovene singing societies and cultural groups are fast disappearing from our midst because of uncertainty, indifference, war and confusion. America is the arsenal of democracy where we can sing our native songs freely. Let's keep it going that way by swelling up the attendances of all cultural organizations.

For Sava's concert get your tickets in advance. And remember the date —Sunday, November 29th.

Committee.

A single conversation across the table with a wise man is worth a month's study of books. — Chinese proverb.

REMINDED PAPA KNUDSEN

Just about two years ago, on October 15 in Detroit the then Director of the then OPM, William S. Knudsen, solved the housing problem in these airy words in a speech: "That brings me to housing. There are some extraordinary figures floating around about housing. There shouldn't be too much trouble about housing. About all that movement means is persons moving from one house to another. There haven't been MORE people coming into the country."

Since then papa Knudsen's giant brain has been devoting itself to other subjects—mainly routine inspections of war production plants in a lieutenant general's uniform. It is understood that Papa's personal housing problem has mainly been moving from one house to another, and that there have been no MORE Knudsens coming into the country. —Reading Labor Advocate.

Always leave something to wish for; otherwise you will be miserable from your very happiness.—Baltasar Gracian.

JUGOSLAVIA MAX PRESS

They called upon the names of Freedom and of Honor And marched to battle: songs upon their lips; Fierce were their rebel hearts and desperate were their dreams, Their heads were high, their eagle banners soared, Music hovered round them, a thirst within their throats Burned hot with the love of country and of home, Faith was the hand that blessed their guns. Their stars were glorious, but their ranks were thin, And soon they fell before the conquering hordes— Their bugles stilled, their flags in mire. Some fled to proud misery and sad peace, For some the dungeons yawned, for some the gibbets groaned, And on their passionate hearts was nothing left but honor.

They will arise, those free and reckless ones, Those shattered ranks will gather and not break again; Where the fight is thickest will their banners shine, Their shouts will ring where the foe-man presses hot And they will raise again their guns at the last breach.

Await their coming, you who battle treachery and evil— They come to you with strong clean hands, And you will stand arm to arm with them upon the last, black wall Which looks upon the wide, wide pastures of the dawn. —Justice.

